

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSLERİNİN ULUSAL BİLİNÇ
OLUŞTURMASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gazi KAMIŞLI**

**Tez Danışmanı
Yar. Doç. Dr. Servet KARABAĞ**

Ankara- 2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSLERİNİN ULUSAL BİLİNÇ
OLUŞTURMASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Gazi KAMIŞLI

Ankara- 2008

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ATO	: Ankara Ticaret Odası
ECO	: Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı
GAP	: Güneydoğu Anadolu projesi
GB	: Gümrük Birliği
İKO	: İslâm Konferansı Örgütü
KEİ	: Karadeniz Ekonomik İşbirliği
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
YDD	: Yeni Dünya Düzeni
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülü

Tablo32: Alan Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	51
Tablo 33: Sınıf Değişkenine Göre Betimsel Veriler.....	51
Tablo 34: Alan Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	52
Tablo 35: Okul Türü Değişkenine Göre Betimsel Veriler	52
Tablo 36: Okul Türü Değişkenine Göre Tek Faktörlü Varyans analizi	53

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'nin özel konumu bilgisi frekans dağılımı.....	30
Tablo 2: Coğrafi konumun stratejik önemi frekans dağılımı.....	31
Tablo 3: Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınmasında izlenecek yol frekans dağılımı...31	
Tablo 4: Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki rolü frekans dağılımı.....	32
Tablo 5: Küreselleşme politikalarında Türkiye'nin yeri frekans dağılımı.....	33
Tablo 6: Bölgesel politikalarda Türkiye'nin yeri frekans dağılımı.....	34
Tablo 7: Küresel ekonomik politikalarda Türkiye'nin yeri frekans dağılımı.....	34
Tablo 8: Küreselleşme ve ulus devlet frekans dağılımı.....	35
Tablo 9: Türkiye'nin üretim tüketim dengesi frekans dağılımı.....	36
Tablo 10: Türkiye'nin ithalat politikaları frekans dağılımı.....	36
Tablo 11: Yerli malı tüketme bilinci frekans dağılımı.....	37
Tablo 12: Türkiye'nin maden varlığı bilgisi frekans dağılımı.....	38
Tablo 13: Türkiye'de madenlerimizin mülkiyeti frekans dağılımı.....	38
Tablo 14: Türkiye'de madenlerimizin işletilmesi frekans dağılımı.....	39
Tablo 15: Geri dönüşüm ürünlerini kullanma frekans dağılımı.....	39
Tablo 16: Ormanlarımızın önemi frekans dağılımı.....	41
Tablo 17: Enerji kaynakları ve çevre bilinci frekans dağılımı.....	41
Tablo 18: Türkiye'nin öncelikle kullanması gereken enerji kaynakları frekans dağılımı.....	43
Tablo 19: Turizm değerlerimizden yararlanma frekans tablosu.....	43
Tablo 20: Turizm potansiyelimizin değerlendirilmesi frekans tablosu.....	44
Tablo 21: Beyin göçü frekans tablosu.....	45
Tablo 22: Nüfus yapısının önemi frekans dağılımı.....	45
Tablo 23: Türkiye'nin ulaşım olanakları ve potansiyeli frekans dağılımı.....	46
Tablo 24: Coğrafya derslerinin kazanımları frekans dağılımı.....	46
Tablo 25: Coğrafya öğretiminde doğal kaynaklar frekans dağılımı.....	47
Tablo 26: Ulusal bilinç ve vatan sevgisi frekans dağılımı.....	48
Tablo 27: Ulusal bilinç ve uluslar arası başarılar frekans dağılımı.....	48
Tablo 28: Tarihi turizm değerlerimiz frekans tablosu.....	49
Tablo 29: Dış politika ve ulusal çıkarlar frekans dağılımı.....	49
Tablo 30: Ulusal bilinç dış politika frekans dağılımı.....	50
Tablo 31: Alan Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....	51

ÖNSÖZ

Doğal çevre insan etkileşimini konu alan coğrafya derslerimiz içerisinde, doğal çevre elemanlarından olan doğal kaynakların, çevrenin, denizlerin, akarsuların göllerin toprağın bitki örtüsünün ve nihayet insan potansiyelinin toplum için en yararlı şekilde gerektiği kadar kullanımı, tasarrufu ve gelecek nesillere devredilmesi belirli bir bilgi birikimi ve bilinç düzeyi ile ancak mümkün olabilecektir. Bu bilinç düzeyi ancak toplumu oluşturan bireylerde var olan vatan sevgisinin milli bilince dönüşmesi ile mümkün olacaktır.

Bu çalışma kapsamında Ortaöğretim öğrencileri coğrafya derslerinin milli bilince etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın hazırlanması aşamasında her zaman bilgi, tecrübe ve önerilerinden yararlandığım danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Servet KARABAĞ'a, araştırma anketlerinin hazırlanması, uygulanması ve istatistiksel analizlerinde yardımlarını esirgemeyen bütün hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Araştırma için anket uyguladığım öğrenci arkadaşlara teşekkür ederim.

Gazi KAMIŞLI

Mart 2008, Ankara

ABSTRACT
EVALUATION OF SECONDARY EDUCATION GEOGRAPHY LESSON IN
TERMS OF DEVELOPING NATIONAL CONSCIOUSNESS

Kamişli, Gazi

Master of Arts, Department of Geography Education

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Servet KARABAĞ

March, 2008

In the study that the efficiency of secondary education geography lesson has been evaluated within the context of developing national consciousness for students, the universe has been taken as the secondary education schools (high schools) in Turkey and the sample has been composed of 537 students in eight secondary education schools placed in different regions of Turkey.

A survey which has been assumed to be tested the level of national consciousness has been applied to the students, and data obtained from this survey have been stated as frequency distribution and percent. In addition, comparisons have been made related to the different views of students for national consciousness taking into account of gender, type of school and study field, level of grade.

The fact that there is no difference between the determined groups has been controlled by single factor variance analysis. The significance level of the study has been accepted as 0.05.

As a result of the research, the following findings have been obtained:

- 1- The students in secondary education schools generally could not have developed a physical background for national consciousness.
- 2- They are not conscious of geopolitical position of our country adequately.
- 3- Globalism cannot make analysis of nation-state interaction sufficiently.
- 4- They cannot associate subjects such as usage of natural resources, environmental consciousness, recycling products, population, and brain drain, forests, mines with national consciousness.

At the end of the study, suggestions which have been introduced by the researcher based on the problems arose have been taken place.

Keywords: Nation, National consciousness, Geopolitical, Geographical
consciousness

ÖZET
ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSLERİNİN
ULUSAL BİLİNÇ ULUŞTURMASI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamışli, Gazi

Yüksek Lisans, Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Servet KARABAĞ

Mart – 2008

Ortaöğretim coğrafya derslerinin, öğrencilerde ulusal bilinç oluşturma yeterliliğinin değerlendirildiği çalışmada; evren olarak Türkiye'deki ortaöğretim kurumları, örneklem olarak Türkiye'nin değişik bölgelerinde yer alan sekiz ortaöğretim kurumunda bulunan 537 öğrenci alınmıştır.

Örencilerin, ulusal bilinç düzeyini ölçeceği düşünülen anket çalışması yapılmış, elde edilen veriler frekans dağılımı ve yüzde olarak belirtilmiştir. Yine öğrencilerin ulusal bilinç anlamında görüş farklılıkları okul türleri , alan türleri, sınıf seviyeleri göz önünde bulundurularak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Belirtilen gruplar arasında farklılıklar olup olmadığı; tek-faktörlü varyans analizi ile kontrol edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,5 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma sonucunda:

- 1) Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler genel olarak ulusal bilince maddi altyapı oluşturmamaktadırlar.
- 2) Ülkemizin özel konumunun yeterince bilincinde değildirler.
- 3) Küreselleşme ulus devlet etkileşimini yeterince analiz edememektedirler.
- 4) Doğal kaynak kullanımı, çevre bilincini, geri dönüşüm ürünleri nüfus ve beyin göçü, ormanlar, madenler konularını ulusal bilinç ile ilişkilendirememektedirler.

Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Ulusal Bilinç, Jeopolitik, Coğrafi Bilinç

4.2. Öneriler.....	54
KAYNAKÇA	56
EKLER.....	58

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	x
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1. Araştırmanın Gerekçesi, Önemi ve Amacı.....	19
2. Problem Cümlesi.....	21
3. Alt Problemler.....	21
4. Sayıtlılar.....	21
5. Sınırlılıkları.....	22
6. Tanımlar.....	22
7. İlgili Araştırmalar.....	27
II. BÖLÜM.....	28
YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırmanın Modeli.....	28
2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	28
2.3. Veri Toplama Araçları.....	28
2.4. Uygulama.....	29
2.5. Verilerin Analizi.....	29
III. BÖLÜM.....	30
BULGULAR VE YORUM.....	30
IV. BÖLÜM.....	54
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	54
4.1. Sonuçlar.....	54

23- Bir bilim adamı olsanız araştırmalarınızı yürütmek için herhangi bir gelişmiş ülkede mi yoksa Türkiye’de mi çalışmak istersiniz?

- Gelişmiş bir ülkede
 Türkiye’de
 Kararsızım

24- Bir ülkenin gelişmesinde nüfusunun sayısı mı yoksa niteliği mi daha önemlidir?

- Sayısı
 Niteliği
 Fikrim yok

25- Sizce ülkemiz ulaşımında aşağıdaki ulaşım biçimlerinden hangisi daha pahalıya gelmektedir?

- Karayolu ulaşımı
 Havayolu ulaşımı
 Denizyolu ulaşımı
 Demiryolu ulaşımı

26- Coğrafya derslerinizin ülkedeki doğal kaynakların ulusal çıkarlarımız için kullanılması gerektiği konusunda yeterince fikir verdiğini düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Fikrim yok

27- Ülkü: Bir topluluğun gelecekte ulaşmak istediği ve toplumu ilgilendiren yüce amaçlara, milletçe istenen beklenti ve özleyişe denir.

Sizin ülkenüz:

- Zengin bir ülkeye yerleşip, zengin olmak
 Vatan sevgisi için üzerinize düşen görevi yerine getirmek
 Ülkenin kalkınması ve gelişmesi için çalışmak

28- Ülkemizin spor, sanat ve bilimsel alandaki uluslararası başarıları sizi heyecanlandırır mı?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

29- Sizce ülkemizin dış politika uygulamaları aşağıdaki kavramlardan hangisi daha çok göz önünde bulundurularak yapılmalıdır?

- İnsan hakları
 Ulusal çıkarlar
 Uluslar arası sözleşmeler

30- Ulusal bilinç kavramının aşağıdaki uygulama alanlarını önem ve önceliğine göre sıralar mısınız?

(1), (2), (3) vb.

- Ekonomik politikalar
 Eğitim politikaları
 Dış politika kararları
 Sosyal politikalar

Anket Bitti.
Teşekkürler...

- () Kısmen edilebilir
 () Edilmesine karşıyım

11- Alışverişlerinizde bilinçli olarak yerli malı almayı tercih eder misiniz?

- () Evet (Bilinçli olarak alacağım ürünün yerli malı olmasını gözetirim)
 () Hayır (Yerli veya Yabancı olmasından çok marka ve kalitesine bakarım)

12- Sizce atalarımızdan kalan hanları, hamamları, medreseleri, kaleleri, camileri vb. niçin koruma gereği duyarız?

- () Tarihi kültür değerlerimiz olduğu için
 () Turizm değerleri olduğu için

13- Türkiye'yi yer altı ve yerüstü kaynakları bakımından nasıl değerlendirirsiniz?

- () Türkiye yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından zengin bir ülkedir.
 () Türkiye yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından fakir bir ülkedir.

14- Türkiye'de maden yataklarının mülkiyeti kime aittir.

- () Devlete
 () Özel Mülkiyete

15 -Ülkemizdeki doğal kaynakların yabancı sermaye tarafından işletilmesi konusunda görüşleriniz nedir?

- () Vergi vererek işletebilirler
 () İşletmelerine karşıyım
 () Fikrim yok

16- Kullandığınız defter ve kitaplarınızın geri dönüşüm ürünü olup olmadığını biliyor musunuz?

- () Evet (Geri dönüşüm ürünü)
 () Hayır (Geri dönüşüm ürünü değil)
 () Fikrim Yok (Geri dönüşüm ürünü olup olmadığını bilmiyorum)

17- Orman yangınlarını önlemek sizce neden önemlidir?

- () Yangın yerinde yeniden orman üretmek güçtür, çünkü toprak verimsizleşir.
 () Orman milli bir servettir. Her yanan orman bir servetimizi yok eder.

18- Türkiye doğal güzellikleri ile bir turizm cenneti iken bu olanakların yeterince değerlendirilememesinin nedeni sizce ne olabilir ?

- () Tesis yetersizliği () Fiyat pahalılığı
 () Turistlerin karşılaştığı olumsuzluklar () Betonlaşma

19- Ülkemizdeki turizm değerlerinin ulusumuz yararına yeterince değerlendirildiğini düşünüyor musunuz?

- () Evet (Turizm değerlerimiz ulusumuz yararına kullanılmaktadır.)
 () Hayır (Turizm değerlerimiz ulusumuz yararına kullanılmamaktadır.)
 () Fikrim yok

20- Ülkemizde aşağıdaki enerji kaynaklarından hangileri daha çok çevre kirliliğine yol açar? Derecelendirir misiniz. (1),(2),(3) vb.

- () Odun-kömür () Jeotermal enerji
 () Elektrik enerjisi () Nükleer enerji
 () Doğalgaz () Güneş- Rüzgar enerjisi
 () Petrol

21- Türkiye aşağıdaki enerji kaynaklarından hangilerini enerji ihtiyacını karşılamada öncelikli olarak kullanmalıdır? Derecelendirir misiniz. (1),(2),(3) vb.

- () Odun-kömür () Doğalgaz
 () Elektrik enerjisi () Petrol

22- Aşağıdaki coğrafi – ekonomik varlıklarımızı stratejik önemine göre derecelendirir misiniz? (1), (2), (3) vb.

- () İstanbul ve Çanakkale boğazlarımız () Madenlerimiz
 () Akarsularımız () Ülkemizin konumu

EK -1

Sevgili katılımcı,

Bu anket Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Programında hazırlanacak yüksek lisans tezi için kullanılacaktır. Ankete vereceğiniz doğru ve samimi cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz	Okulunuzun Türü	Alanınız	Sınıfınız	Okulunuzun bulunduğu şehir
() K	() Devlet	() Türkçe Matematik	() 9
() E	() Özel	() Matematik Fen	() 10	
		() Sosyal	() 11	
		() Diğer		

1-Sizce Türkiye'nin özel konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?

- () Türkiye Asya Kıtası ile Avrupa kıtası arasında bir köprü görevi görür.
 () Türkiye Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir merkez ülke konumundadır.

2- Sizce Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınmasında izlenecek yolu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?

- () Tek seçenekli bir dış politika Türkiye'nin kalkınması ve ilerlemesinde etkili ve doğru seçenektir.
 () Türkiye'nin kalkınması ve ilerlemesi ancak ulusal dinamiklerini harekete geçirmekle mümkün olabilecektir.

3- Uluslar arası ilişkilerde ve politikalar belirlemede Türkiye daha çok etkileyen bir ülke konumunda mıdır ? Etkilenen bir ülke konumunda mı?

- () Etkileyen
 () Etkilenen

4- Küresel politikaların oluşturulmasında Türkiye bir merkez ülke konumunda mıdır? Kanat ülke konumunda mı?

- () Merkez ülke
 () Kanat ülke

5- Sizce Türkiye'nin bölgesindeki konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?

- () Türkiye konumu itibari ile potansiyel bir bölgesel güçtür.
 () Türkiye konumu itibari ile aktif bir bölgesel güçtür.

6- Sizce Türkiye daha çok kendini dışarıya pazar olarak açan bir ülke midir? Yoksa dış pazarlara açılan bir ülke mi?

- () Kendini Pazar olarak açan
 () Dış pazarlara açılan

7- Sizce Türkiye'nin üretim- tüketim dengesini aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?

- () Türkiye ürettiği kadar tüketen bir ülkedir.
 () Türkiye ürettiğinden fazlasını tüketen bir ülkedir.
 () Türkiye ürettiğinden azını tüketen bir ülkedir.

8- Coğrafya derslerinin kazanımlarını aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?

- () Yakın çevreden başlayarak Dünyayı tanımak.
 () Yaşanılan mekana sahip çıkma bilinci oluşturmak.

9- Küreselleşmenin Ulus-Devletler açısından bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor musunuz?

- () Evet
 () Hayır
 () Fikrim Yok

10-Ülkemizde üretilen ürünler ve yetiştirilen besin maddelerinin ithal edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- () Edilebilir

EKLER

Ek -1 Anket formu

- Keyman, F.,(2000) **Uluslar arası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek.**
İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Politzer, G., (2007)**Felsefenin Temel İlkeleri**, Ankara: Sol Yayınları,
- Sezer, B., (2006) **Sosyoloji ve Coğrafya** İstanbul: Kızılelma yayıncılık
- Şahin,C., (2003) **Türkiye’de Coğrafya Öğretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri..**
Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- TİTEY, (Türk İnkılap Tarihi Enstitü Yayınları) (1989) **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri.**
- Toprakçı, E., (2002) **Eğitim Üzerine.** Ankara: Ütopya Yayınları
- Tümertekin, E., Özgüç, N., (1997). **Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma.** İstanbul: Çantay Kitabevi
- Tümertekin, E., Özgüç, N., (1998). **Beşeri Coğrafya.** İstanbul: Çantay Kitabevi,.
- Yılmaz,Y., (2002) **Vatandaşlık Bilgisi.** Konya:Çizgi Kitabevi
- Yürek, Y., Ünel, K., Mercan, A., Çelik, H., (2005) **Ülkeler Coğrafyası.** İstanbul: MEB Devlet Kitapları.
- ATO basın odası, *Güçlü Ekonomi Büyüyen Türkiye* (2005, Mayıs 17)
<www.atonet.org.tr/yeni/index.php> (2007, Ağustos 13)
- Oygür,V., *Çeşitli Ülkelerin Maden Yasaları Üzerine Bir İnceleme* MTA Genel Müdürlüğü, (2006, Nisan 3)
<www.jmo.org.tr>(2007, Ocak 18)
- Türkmen,G., *Küresel Dünyada Doğal Kaynaklar* Eti Holding (2006 Mayıs 12)
<www.metalurji.org.tr> (2007, Ocak 18)

KAYNAKÇA

- Aras, S., Çalışkan, V., (2005). **Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**. İstanbul: MEB Devlet Kitapları
- Arıkan, R., (2005). **Alan Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama**. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Arseven, A.D., (2001) **Alan Araştırma Yöntemi**. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Aydoğan, M., (2003) **Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye**. İstanbul: Kum Saati Yayınları
- Aydoğan, M., (2005) **Türkiye Üzerine Notlar**. İzmir: Umay Yayınları
- Ergün, M., (1997) **Atatürk Devri Türk Eğitimi**. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güngördü, E., (2002). **Coğrafya'da İstatistik Metodları**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, E., (2001). **Liselerde Coğrafya Dersi Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, E., (2003). **Türkiye'nin Coğrafyası**. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Hacısalıhoğlu, İ.Y., (2001) **Yeni Dünya Düzeni Arayışı ve Türkiye**. İstanbul: Çantay Kitabevi
- İlhan, S., (2003), **Jeopolitik Duyarlılık**, 2. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karabağ, S., (2002). **Mekannın Siyasallaşması**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karabağ, S., Şahin, S., (2006). **Coğrafya Dersi Öğretim Programı**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karabağ, S., Şahin, S., (2007). **Kuram ve Uygulamada Coğrafya Eğitimi**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karabağ, S. (2001) **Jeopolitik Aylık strateji Dergisi**. İstanbul: Çantay Kitabevi

2- Öğrencilere toprak, bitki örtüsü, arazi kullanımı, yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı, su kaynakları, iklim değişiklikleri neden ve sonuçları, kuraklaşma ve çölleşme konularında günümüzden çarpıcı örnekler vererek bilgi sahibi olmaları ve bu konularda olumlu davranış geliştirmeleri öğretilmelidir.

3- Küresel köy olarak adlandırılan dünya üzerinde sınırları olmayan bir pazar yaratmaya yönelik çalışmaların ekonomik-teknolojik temellerini vurgulayarak küreselleşme sürecinin karmaşık yapısı çok boyutlu olarak incelenmelidir.

4- Türkiye'nin bugün artık sadece bölgesel bir güç olarak tanımlanamayacağı, Türkiye, şartların kendisini getirdiği bu tarihi dönemde, küresel bir güç olma yolunda ilerlemek zorunda olduğu, ancak bu hedefi, içi boş hamasi sloganlarla yakalayamayacağı, bu hedefi ancak, kısa, orta ve uzun vadeli hesapları iyi yapılmış, kendini sürekli yenileyen, sağlam bir ekonomiyle yakalayabileceği belirtilmelidir.

5- Ülkemizle Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin tarihsel gelişimine değinilmesini takiben Avrupa Birliği'ne üyelik perspektifinin (veya AB üyeliğine adaylık sürecinin) ülkemiz üzerindeki etkileri, AB mevzuatına uyum çerçevesinde yapılmış veya yapılacak olan reformlar ve olası bir AB üyeliğinin gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesinin doğuracağı sonuçlar değerlendirilmelidir. ele alınacaktır. Ayrıca, AB'nin geleceği-yani bir "Avrupa Birleşik Devletleri" olup olamayacağı da tartışılmalıdır.

6- Türkiye'nin, büyük birikim ve potansiyelini üretime nasıl dönüştüreceği, genç ve dinamik nüfusunu sağlıklı, eğitilmiş, donanımlı kılacak yapısal dönüşümün nasıl sağlanacağı, Türkiye, tarihinin ve coğrafyasının gereklerine, sorumluluklarına, avantajlarına nasıl sahip çıkacağı belirtilmelidir.

7- Türkiye'nin yer altı ve yer üstü doğal kaynaklarının ulusumuz yararına nasıl kullanılması gerektiği, geri dönüşüm konusu, yenilenebilir enerji konusu alt başlıklarıyla işlenmelidir.

IV. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Öğrencilerimizin verdikleri cevaplar analiz edildiğinde görülmüştür ki:

1- Öğrencilerimizde milli bilinç kavramı, öğrendikleri belirli şablonlardan ileri gitmeyen bilimsel ve maddi temellerinden yoksun bir durum arz etmektedir.

2- Öğrencilerimiz Yeni Dünya Düzeninde Türkiye'nin yeri, avantajları ve hedefleri konusunda bir görüş oluşturamamaktadırlar.

3- Öğrencilerimiz ülkemizin kaynaklar ve potansiyellerinin yine ülkemiz yararına kullanılmasının yöntemleri konusunda fikir üretememektedir.

4- Öğrencilerimiz, milli bilinç- coğrafya, jeopolitik- milli bilinç, dış politika- milli bilinç bağlantılarını kuramamaktadırlar.

4.2. Öneriler

1- Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin günümüz dünyasını yorumlayabilmeleri, ulusal değerleri sahiplenebilmeleri, ulusal varlıkları koruyabilmeleri, ulusal bilinci özümseyebilmeleri açısından; jeopolitik (Siyasi Coğrafya) bilgi düzeyleri geliştirilmelidir. Bugün kurulmakta olan dünya dengeleri, bugün işleyen uluslar arası dinamikler, bırakın 30-40 yılı, 20 yıl öncesine bile karşılaştırılmaz. O yüzden, bugünün dünyasını, otuz yıl öncesinin parametreleriyle, soğuk savaş döneminin gözlükleriyle, iki kutuplu dünyanın söylemleriyle anlamlandıramayız. Dünya konjektürü bugünün verileri ve gelişmeleri ile değerlendirilip öğrencilere güncel bakış açısı kazandırılmalıdır.

gördükleri okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-35,36'da verilmiştir.

Tablo 35: Okul Türü Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

	Okul Türü	N	\bar{X}	S
1	Genel Lise	364	15,60	2,90
2	Ticaret lisesi	88	14,38	3,75
3	İHL	66	14,60	2,77
4	Kolej	19	14,94	5,15
	Toplam	537	15,20	3,19

Tablo 36: Öğrencilerin Coğrafya Derslerinin Ulusal Bilinç Oluşturmasına İlişkin görüşlerinin Lise Türleri Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyans kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey
Gruplararası	141,974	3	47,325	5,146	,002	1-2
Gruplarıçi	4882,960	531	9,196			
Genel	5024,935	534				

Tablo 36'daki varyans analizi sonuçlarına göre, Orta öğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin ulusal bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri, öğrenim gördükleri Okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(3-531)}=5,146$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirtmek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; Genel Lise öğrencileri görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=15,60$) ile Ticaret Lisesi öğrencileri görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=14,38$) arasında Genel Lise öğrencilerinin lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu Genel Lise öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşlerinin diğer sınıflara göre daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 33: Sınıf Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Sıra	Sınıf	N	\bar{X}	S
1	9	145	14,50	3,01
2	10	278	15,21	3,18
3	11	114	16,09	3,21
	Toplam	537	15,20	3,18

Tablo 34: Öğrencilerin Coğrafya Derslerinin Ulusal Bilinç Oluşturmasına İlişkin görüşlerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark Tukey
Gruplararası	164,451	2	82,225	8,336	,000	1-3
Gruplarıçi	5267,229	534	9,864			2-3
Toplam	5431,680	536				

Tablo 34'deki varyans analizi sonuçlarına göre, Orta öğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin ulusal bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri, öğrenim gördükleri alan değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(2-534)}=8,336$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirtmek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 9. sınıfların görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=14,50$) ile 11. sınıfların görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=16,09$) arasında, yine 10. sınıfların görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=15,21$) ile 11. sınıfların görüşlerinin ortalaması ($\bar{x}=16,09$) arasında 11. sınıfların lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu 11. sınıf öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşlerinin diğer sınıflara göre daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.4- Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminin analizinde ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşlerinin öğrenim

3.2- İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşlerinin öğrenim gördükleri alan değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-31,32’de verilmiştir.

Tablo 31: Alan Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Sıra	Alan	N	\bar{X}	S
1	TM	200	15,65	2,90
2	MF	101	15,50	2,80
3	Sos	78	14,90	3,70
4	Diğer	122	15,10	3,40
	Toplam	501	15,40	3,15

Tablo 32: Öğrencilerin Coğrafya Derslerinin Ulusal Bilinç Oluşturmaya İlişkin görüşlerinin Alan Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Gruplararası	48,011	3	16,004	1,630	,181
Gruplarıçi	4878,145	497	9,815		
Toplam	4926,156	500			

Tablo 32’deki varyans analizi sonuçlarına göre, Orta öğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin ulusal bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri, öğrenim gördükleri alan değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(3,497)}=1,630$; $p>,05$].

3.3- Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşlerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-33,34’de verilmiştir.

Tablo 30: Ulusal bilinç dış politika frekans dağılımı

Ulusal bilinç kavramının aşağıdaki uygulama alanlarını önem ve önceliğine göre sıralar mısınız?	Dağılım	%
Ekonomik politikalar	131	24.4
Eğitim politikaları	275	51.2
Dış politika kararları	65	12.1
Sosyal politikalar	55	10.2
Boş	11	2.1
Toplam	537	100.0

Öğrencilerimizden büyük çoğunluğu ulusal bilinç kavramının eğitim politikaları içerisinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak atalarımızdan şu özlü söz milli bilinci ve uygulama alanını çok yalın ve öz biçimde ifade etmektedir. ” İçerde dirlik dışarıda birlik” yani sınırlarımız içerisinde bütün vatandaşlarımız, aydınlarımız ülkenin geleceği için, üretim-paylaşım için tartışacağız. Sorunların çözümünde bütün örgütlü örgütsüz katmanlar fikirlerini beyan ederek en doğrusuna varılmaya çalışılacaktır. Ama sorun ülke toprağına veya milli birlik ve beraberliğimize karşı dışardan herhangi bir tehdit alındığında ütün ülke olarak tek vücut olunmalıdır.

Değerlendirmeyi Mustafa Kemal Atatürk’ün milli bilinç konusundaki görüşleriyle bitirmek yerinde olur.

Yıllar geçtikçe, millî ülkü verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü, biz esasen millî varlığın temelini, millî bilinçte ve millî birlikte görmekteyiz. (Atatürk’ün S.D.I: 405)

Tablo 28: Tarihi turizm değerlerimiz frekans tablosu

Sizce atalarımızdan kalan hanları, hamamları, medreseleri, kaleleri, camileri vb. niçin koruma gereği duyarız.	Dağılım	%
Tarihi kültür değerlerimiz olduğu için	479	89.2
Turizm değerleri oluşu için	56	10.4
Boş	2	0.4
Toplam	537	100.0

Bu sorudan beklenen amaç milli bilincin tarih –coğrafya etkileşimini kıyaslamaktır. Verilerin değerlendirildiğinde görülmektedir ki tarih bilimi milli bilinç anlamında görevini yerine getirmektedir. Tarihi kültür değerlerimiz aynı zamanda turizm değerleridir. Ama öğrenciler yinede turizm değerini göz ardı ederek milli duygularını daha fazla göz önüne çıkarmışlardır.

Tablo 29: Dış politika ve ulusal çıkarlar frekans dağılımı

Sizce ülkenin dış politika uygulamaları aşağıdaki kavramlardan hangisi daha çok göz önünde bulundurularak yapılmalıdır?	Dağılım	%
İnsan hakları	301	56.1
Ulusal çıkarlar	169	31.5
Uluslar arası sözleşmeler	58	10.8
Boş	9	1.7
Toplam	537	100.0

Bu soruda stratejik önemin tam da uygulama alanı olan dış politika konusunda öğrencilerimizin ne kadar eksik olduklarını gözlemlemek mümkündür. Dış politika kararlarının insan hakları anlayışı göz önüne alınarak uygulanmadı diye bir şey söz konusu olabilir mi? İnsan hakları iç politika konusudur. Uluslar arası ilişkilerde esas olan ulusal çıkarlardır. Bu konuların ders kitaplarında aşağıdaki ana çerçeve etrafında verilmesi gerekmektedir.

Tablo 26: Ulusal bilinç ve vatan sevgisi frekans dağılımı

Ülkü: bir topluluğun gelecekte ulaşmak istediği ve toplumu ilgilendiren yüce amaçlara, milletçe istenen beklenti ve özleyişe denir. Sizin ülkünüz:	Dağılım	%
Zengin bir ülkeye yerleşip zengin olmak	36	6.7
Vatan sevgisi için üzerine düşen görevi yerine getirmek	210	39.1
Ülkenin kalkınması için çalışmak	282	52.5
Boş	9	1.7
Toplam	537	100.0

Görülen o ki öğrencilerimizde gerçekten vatan ve millet sevgisi oldukça yüksektir. Ama kuru kuru vatan sevgisiyle bir yere varılamayacağı aşıkardır. Bu anlamda vatan sevgisinin içini dolduracak olan milli değer ve varlıklarımıza uluslar arası arenada sahip çıkma bilinci oluşturmak gerekir. Bu bilinci verecek olan ancak ve ancak milli içerikli eğitim sistemidir. Eğitimin temel amacının “istendik yönde davranış geliştirmek” olduğu düşünüldüğünde; bir ülkede eğitim sisteminin ikili bir yapı değil, tek amaç için tek yönde bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu durum “tevhidi tedrisat kanunu” ile yasal güvence altına alınmıştır.

Tablo 27: Ulusal bilinç ve uluslar arası başarılar frekans dağılımı

Ülkemizin spor, sanat ve bilimsel alandaki uluslar arası başarıları sizi heyecanlandırır mı?	Dağılım	%
Evet	492	79.9
Hayır	38	7.1
Kısmen	67	12.5
Boş	3	0.6
Toplam	537	100.0

Bu soruyu sormaktaki amaç; Yüzeysel olan ulusal bilinç kavramını ölçmekti. Nitekim beklenen sonuçlar alındı. Deneklerin çoğunluğu evet cevabı vererek uluslar arası başarılarından heyecanlandıklarını ifade etmişlerdir. Ama bizim için bu durum yeterli değildir. Ulusal bilincin karşılığı vatan toprağına ve toprağın üstündeki varlıklarımıza değerlerimize sahip olma bilincidir.

amacı ulus bilinci oluşturma başlığı altında yaşanan mekana sahip çıkma koruma ve kollama bilinci oluşturmaktır. Daha önceleri de belirtildiği gibi ulus kavramının alt başlıklarından “ekonomik birlik” ve “toprak birliği” coğrafya konularıdır. Türkiye’nin uluslaşma sürecinde Türklük bilincinin oluşturulmaya çalışıldığı dönemde akademik çalışmaları yürütmesi için kurulan fakültenin önemli işlevlerinden birisi de coğrafya bilinci vermek ve vatan sevgisi oluşturmaktır. Bu anlamda dil ve tarih coğrafya fakültesi kurulmuştur.

Tablo 25: Coğrafya öğretiminde doğal kaynaklar frekans dağılımı

Coğrafya derslerinizin ülkedeki doğal kaynakların ulusal çıkarlar için kullanılması gerektiği konusunda yeterince fikir verdiğini düşünüyor musunuz?	Dağılım	%
Evet	284	52.9
Hayır	129	24.0
Fikrim yok	121	22.5
Boş	3	0.6
Toplam	537	100.0

Bu sorunun cevabında alınan evet oranı yarıdan biraz fazla olmasına karşın denekler yine azımsanamayacak oranda hayır ve fikrim yok cevabını vermişlerdir. Coğrafya ders kitapları içerisinde verilen konular genel olarak bilgi düzeyinde kalmaktadır. Sentez aşamasında bilgiler verilmemektedir. Örneğin nüfus konusu işlerinken nüfusun niteliğinin niceliğinden daha önemli olduğunu anlatırız. Ama nitelikli nüfusun ülke içerisinde kalması gerektiği konusunda özendirici pek bir şey söylenmez. Başka bir örnek muz üretimimizin Anamur yöresinde oluşunu öğrencilerimiz bilir. Ama yerli muz tüketmemiz konusunda onlara herhangi bir bilgi verilmez. Bu örnekleri çoğaltmamız mümkündür. Bu araştırmanın ana temasında da anlaşılacağı üzere bütün coğrafya konuları hep “milli bilinç” boyutuyla işlenmelidir.

derslerimiz içerisinde nüfusun işgücü ve aktif nüfus sayısının da önemli olduğu vurgulanmalıdır. Avrupa ülkelerinin iş gücü açığının nasıl karşılandığı ve hangi sosyal sorunlara neden olduğu belirtilmelidir.

Tablo 23: Türkiye'nin ulaşım olanakları ve potansiyeli frekans dağılımı

Sizce bir ülkenin ulaşımında aşağıdaki ulaşım biçimlerinden hangisi daha pahalıya gelmektedir?	Dağılım	%
Karayolu ulaşımı	152	28.3
Denizyolu ulaşımı	38	7.1
Havayolu ulaşımı	321	59.8
Demiryolu ulaşımı	20	3.7
Boş	6	1.1
Toplam	537	100.0

Yandaki soruya öğrencilerimizden % 59.8'i havayolu ulaşımı cevabını vermişlerdir. Kullandığı petrolün % 93'ünü ithal eden bir ülke için en pahalı ulaşım şekli karayoludur. Bu durumun ortaöğretim çağında ekonomik coğrafya dersi ulaşım başlığı altında öğrencilere anlatılması gerekmektedir.

Tablo 24: Coğrafya derslerinin kazanımları frekans dağılımı

Coğrafya derslerinin kazanımlarını aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?	Dağılım	%
Yakın çevreden başlayarak dünyayı tanımak.	401	74.7
Yaşanılan mekana sahip çıkma bilinci oluşturmak.	128	23.8
Boş	8	1.5
Toplam	537	100.0

Coğrafya dersi öğretiminin gerekliliği amaçları konu başlığı altında hemen ilk sırada “Yakın çevreden başlayarak dünyayı tanımak.” Diye tanımlanır (Şahin, 2003:27) halbuki çevreyi tanımak coğrafyanın alt dallarından olan turizm coğrafyasının amaçlarından sadece biridir. Atatürk Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesini kurarken çevreyi tanıma gerekliliği için mi kurmuştur. Coğrafyanın asıl

Tablo 21: Beyin göçü frekans tablosu

Bir bilim adamı olsanız araştırmalarınızı yürütmek için herhangi bir gelişmiş ülkede mi yoksa Türkiye’de mi çalışmak istersiniz?	Dağılım	%
Gelişmiş bir ülkede	198	36.9
Türkiye’de	264	49.2
Kararsızım	67	12.5
Boş	8	1.5
Toplam	537	100.0

Bu çalışmanın amacı ve gerekliliğini belki de en iyi yansıtan cevaplar nüfus konusuyla ilgi olan bu soruda yatmaktadır. Görüldüğü üzere deneklerin % 49.2 si Türkiye’de çalışmak isterken azımsanamayacak bir oranda % 36.9 yurt dışında ve % 12.5 oranında da kararsızım cevabı alınmıştır. Yurtdışı ve kararsız cevabının toplamı Türkiye’de çalışırım diyenlerin toplamından fazla çıkmaktadır. Bizim nüfus bilgisi dersleri içerisinde, beyin göçü konusunu anlatırken, öğrencilerimize kendilerinin yetişmiş birer değer olduklarını, bilgi ve becerilerini Türkiye’de kalarak kullandıkları zaman ancak Türkiye’nin gelişebileceğini, kalkınabileceğini, kalkınma ve ilerlemenin ancak iç dinamiklerle mümkün olabileceğini yetişmiş eğitilmiş nüfusun en önemli iç dinamikleri oluşturduğunu anlatmamız hatta ders kitaplarına koymamız gerekmektedir.

Tablo 22: Nüfus yapısının önemi frekans dağılımı

Bir ülkenin gelişmesinde nüfusun sayısı mı yoksa niteliği mi daha önemlidir?	Dağılım	%
Sayısı	56	10.4
Niteliği	435	81.0
Fikrim yok	40	7.4
Boş	6	1.1
Toplam	537	100.0

Nüfus ile ilgili sorumuzda öğrencilerimiz, bir ülkenin nüfusunun sayısından çok niteliğinin daha önemli olduğunu % 81.0 oranında belirtmişlerdir. Coğrafya

bir öğrencinin doğayı koruma adına betonlaşma demesi beklenirdi. Ama tesis yetersizliği gibi en olumsuz cevabı vermiş olmaları kıyıların biraz daha betonlaşması taraftarı olduklarını göstermektedir. Bu düşündürücü ve düzeltilmesi gereken bir konudur. Dünyada turist tercihlerinin artık bakir doğa alanlarına yöneldiği göz önünde bulundurularak, ders kitaplarımızda turizm çeşitleri yanı sıra doğa koruma bilgisi de verilmelidir.

Tablo 20: Turizm potansiyelimiz frekans tablosu

Türkiye'nin turizm değerlerinin ulusumuz yararına yeterince değerlendirildiğini düşünüyor musunuz?	Dağılım	%
Evet (turizm değerlerimiz ulusumuz yararına kullanılmaktadır.)	189	35.2
Hayır (Turizm değerlerimiz ulusumuz yararına kullanılmaktadır.)	221	41.2
Fikrim yok	109	20.2
Boş	18	3.4
Toplam	537	100.0

Türkiye'nin turizm değerlerinin ulusumuz yararına yeterince değerlendirildiğini düşünüyor musunuz? Sorusunda %35.2 oranında evet, % 41.2 oranında hayır ve %20.2 oranında fikrim yok görüşleri belirtilmiştir. Bu soruyu sormadaki amaç sahiplenme duygusu ile koruma duygusunun doğru orantılı oldukları gerçeğinden hareketle öğrencilerde turizm değerlerini koruma bilinci olup olmadığını ortaya koymaktı. Sonuçlardan anlaşıldığı kadarıyla turizm değerlerimizin ulusumuz yararına kullanıldığı inancı oldukça yetersiz.

Tablo 18: Türkiye'nin öncelikle kullanması gereken enerji kaynakları frekans dağılımı

Türkiye aşağıdaki enerji kaynaklarından hangilerini enerji ihtiyacını karşılamada öncelikli olarak kullanmalıdır? Derecelendirir misiniz?	Dağılım	%
Odun- kömür	124	23.1
Elektrik enerjisi	209	38.9
Doğalgaz	129	24.0
Petrol	65	12.1
Boş	10	1.9
Toplam	537	100.0

Öğrenciler %38.9 oranında elektrik enerjisi yanıtını vermişlerdir. Fakat bu soruda dikkat çeken unsur %12.1 oranında petrol ve %24.0 oranında doğalgaz cevaplarının gelmiş olmasıdır. Öğrencilerimizde dış alımla sağlanan enerji kaynaklarının ekonomiye etkisi konusunda yeterli bilinç oluşmadığı anlaşılmaktadır. Enerji politikaları ve uygun enerji kullanımı konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 19: Turizm değerlerimizden yararlanma frekans tablosu

Türkiye doğal güzellikleri ile bir turizm cenneti iken bu olanakların yeterince değerlendirilememesinin nedeni sizce ne olabilir?	Dağılım	%
Tesis yetersizliği	125	40.0
Turistlerin karşılaştıkları olumsuzluklar	401	28.3
Fiyat pahalılığı	44	8.2
Betonlaşma	104	19.4
Boş	22	4.1
Toplam	537	100.0

Türkiye doğal güzellikleri ile bir turizm cenneti iken bu olanakların yeterince değerlendirilememesinin nedeni sizce ne olabilir? Sorusuna % 40.0 tesis yetersizliği, % 28.3 Turistlerin karşılaştıkları olumsuzluklar % 8.2 fiyat pahalılığı % 19.4 betonlaşma cevaplarını vermişlerdir. Bu sorudan beklentimiz coğrafya eğitimi almış

kamuoyunda ve gerekse onun yansıması olarak öğrencilerde bir bilgi karmaşası olduğu açıktır. Nükleer enerji çevre kirliliğine yol açar mı? Bazı çevrelerin savundukları gibi bir vehamet midir? Yoksa resmi politikaların belirlediği gibi çevre kirliliğine yol açmayan korunma olanakları mümkün olan bir enerji çeşidi midir? Bizim coğrafyacılar olarak bu konudaki görüşlerimiz nelerdir? Bunları kamu oyu oluşturmak adına öğrencilerimize nasıl ifade edeceğiz? Açıklık getirilmesi gereken sorular daha da uzatılabilir. Nükleer enerji konusu artı ve eksileriyle kafalarda tereddüt bırakmayacak şekilde ders kitaplarımızda açıklanmalıdır. Bu soruda ikinci dikkat çeken husus jeotermal enerjinin çevre kirliliğine yol açtığı görüşünün küçümsenmeyecek oranda (% 6.3) olmasıdır. Bu oran ile doğalgazdan daha fazla çevre kirliliğine yol açtığını düşünmektedirler. Bu fikre nereden nasıl sahip oldukları konusunda bir görüş oluşturulamamıştır. Ders kitaplarında jeotermal enerjinin en temiz enerji kaynaklarından oluşu belirtilmesine karşın öğrencilerde çevre kirliliğine yol açtığı fikrinin ağırlıkla korunduğu görülmüştür. Enerji kaynakları konusu ders kitaplarında bütün yönleriyle incelenmeli sadece çeşitleri sıralayıp bırakılmamalıdır. Türkiye'nin özellikle doğu Anadolu bölgesinin hidroelektrik enerji potansiyeli vurgulanırken Türkiye'de hangi enerji çeşitlerinin kullanılması gerektiği anlatılmalıdır. Öğrencilerimde yenilenebilir enerji kaynakları kullanılması yönünde bir görüş oluşturma zorunluluğumuz vardır. Kitaplarımızda enerji konusu aşağıdaki başlıklar altında incelenmeli ve kullanılması gereken enerji çeşitleri hakkında vurgular yapılmalıdır.

Tablo 16: Ormanlarımızın önemi frekans dağılımı

Orman yangınlarını önlemek sizce niçin önemlidir?	Dağılım	%
Yangın yerinde yeniden orman üretmek güçtür. Çünkü toprak verimsizleşir.	125	23.3
Orman milli bir servettir. Her yanan orman bir servetimizi yok eder.	401	74.7
Boş	11	2.0
Toplam	537	100.0

Orman yangınlarını önlemek sizce niçin önemlidir? Sorusuna % 23.3 oranında yangın yerinde yeniden orman üretmek mümkün değildir. Cevabı alınırken % 74.7 oranında Orman milli bir servettir. Her yanan orman bir servetimizi yok eder. Cevabı alınmıştır. Bu durum gösteriyor ki ormanlarımız bir milli servet doğru ama onun nasıl korunması gerektiği konusunda bir bilinç yok 16. soru ile bu soruyu karşılaştırdığımızda geri dönüşüm ürünleri konusunda bilgisi olmayan insanların yani kağıdını atık kağıt kutusuna atmayan, geri dönüşüm ürünü olan daha mat kağıt kullanmayanların ormanlarımızı milli bir servet olarak hamasi olarak değerlendirmesinin bir önemi yoktur. Coğrafya derslerinin içeriğinde geri dönüşüm konularının bulunması gerekmektedir.

Tablo:17: Enerji kaynakları ve çevre bilinci frekans dağılımı

Ülkemizde aşağıdaki enerji kaynaklarından hangileri daha çok çevre kirliliğine yol açar? Derecelendirir misiniz.	Dağılım	%
Odun- kömür	211	39.3
Elektrik enerjisi	27	5.0
Doğalgaz	28	5.2
Petrol	50	9.3
Jeotermal enerji	34	6.3
Nükleer enerji	174	32.4
Güneş- rüzgar enerjisi	5	0.9
Boş	8	1.6
Toplam	537	100.0

Sorusunda en dikkati çeken cevap %39.3 oranında odun kömür yanıtından sonra en fazla orana sahip olan (% 32.4) nükleer enerji cevabı olmuştur. Bu konuda gerek

arkadan gelen ormanlarımız ile ilgili soruya milli duygular içerisinde ormanlar milli servettir diyebilmişlerdir. Bu durum milli bilincin ekonomik altyapısının oluşmadığı sadece duygular düzeyinde kaldığını göstermektedir. Ders kitaplarımızda geri dönüşüm ile ilgili aşağıdaki konuların bulunması gerekmektedir.

Geri dönüşüm terim olarak, kullanım dışı kalan geri dönüştürülebilir atık malzemelerin çeşitli geri dönüşüm yöntemleri ile hammadde olarak tekrar imalat süreçlerine kazandırılmasıdır.

Tüketilen maddelerin yeniden geri dönüşüm halkası içine katılabilmesi ile öncelikle hammadde ihtiyacı azalır. Böylece insan nüfusunun artışı ile paralel olarak artan tüketimin doğal dengeyi bozması ve doğaya verilen zarar engellenmiş olur. Bununla birlikte yeniden dönüştürülebilen maddelerin tekrar hammadde olarak kullanılması büyük miktarda enerji tasarrufunu mümkün kılar. Örneğin, yeniden kazanılabilir alüminyumun kullanılması alüminyumun sıfırdan imal edilmesine oranla %35'e varan enerji tasarrufu sağlamaktadır.

Atık malzemelerin hammadde olarak kullanılması çevre kirliliğinin engellenmesi açısından da önemlidir. Hurda kağıdın tekrar kağıt imalatında kullanılması hava kirliliğini %74-94, su kirliliğini %35, su kullanımını %45 azaltabilmektedir. Örneğin bir ton atık kağıdın kağıt hamuruna katılmasıyla 20 ağacın kesilmesi önlenmektedir.

Tablo 14: Madenlerimizin işletilmesi frekans dağılımı

Ülkemizdeki maden kaynaklarının yabancı sermaye tarafından işletilmesi konusunda görüşleriniz nedir?	Dağılım	%
Vergi vererek işletebilirler	117	21.8
İşletmelerine karşıyım	313	58.3
Fikrim yok	103	19.2
Boş	4	0.7
Toplam	537	100.0

Madenlerimiz, sanayinin temel girdilerini sağlayacak, kaynak yaratacak ve üzerleri ne yeni sanayi tesisleri kurulacak yeraltı servetleridir. Madenlerin bir diğer önemli özelliği de tükenbilir olmalarıdır. Oluşumu için milyonlarca yıl ve olağanüstü doğal koşulların gerekli olduğu madenlerimizin üretim ve tüketiminde toplumsal faydanın önde tutulması bilimsel ve teknik bir zorunluluktur. Öğrencilerimizin çoğunluğunun madenlerimiz yabancıların işletmelerine karşı olmaları onların olumlu milli duygularla hareket ettiklerinin göstergesidir.

Tablo 15: Geri dönüşüm ürünlerini kullanma frekans dağılımı

Kullandığınız defter ve kitapların geri dönüşüm ürünü olup olmadığını biliyor musunuz?	Dağılım	%
Evet(geri dönüşüm ürünü)	377	70.2
Hayır (geri dönüşüm ürünü değil)	68	10.8
Fikrim yok (geri dönüşüm ürünü olup olmadığını bilmiyorum)	100	18.6
Boş	2	0.4
Toplam	537	100.0

Kullandığımız defter ve kitapların geri dönüşüm ürünü olup olmadığını biliyor musunuz? sorusuna öğrenciler % 70.2 oranında evet geri dönüşüm ürünü cevabını vermişlerdir. % 10.8 hayır cevabını verirken % 18.6 oranında bilmiyorum demişlerdir. Bu sonuçlar öğrencilerimizin geri dönüşüm ve kaynakların tasarruflu kullanım konusunda yetersiz olduklarını göstermektedir. Ama çelişkili nokta hemen

Tablo 12: Türkiye'nin maden varlığı frekans dağılımı

Türkiye'yi yer altı ve yerüstü kaynakları bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz?	Dağılım	%
Türkiye'yi yer altı ve yerüstü kaynakları bakımından zengin bir ülkedir?	475	88.5
Türkiye'yi yer altı ve yerüstü kaynakları bakımından fakir bir ülkedir.	55	10.2
Boş	7	1.3
Toplam	537	100.0

Türkiye'yi yer altı ve yerüstü kaynakları bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusuna öğrencilerin % 82.5 Türkiye yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından zengin bir ülkedir yanıtını vermişleridir. Öğrencilerimize maden çeşidi zenginliği ile rezerv zenginliği arasındaki farkı net bir biçimde vermemiz gerekmektedir.

Tablo 13: Madenlerimizin mülkiyeti frekans dağılımı

Türkiye'de maden yataklarının mülkiyeti kime aittir?	Dağılım	%
Devlete	364	67.8
Özel mülkiyete	160	29.8
Boş	13	2.4
Toplam	537	100.0

Mülkiyet bilinci sahiplenme bilincini de beraberinde getireceği için, öğrencilerimize Türkiye'de madenlerin mülkiyetinin kime ait olduğu sorulmuştur. Bu soruya % 76.8 oranında devlete cevabı verilerek öğrencilerimizde madenlerin sahibinin devlet yani kamu olduğu ve madenlerin kullanım koşulları, yöntemi ve kullanım miktarı konusunda da duyarlı olacakları sonucuna varmamıza dayanak olmuştur.

Coğrafya kitaplarımızın Ekonomik coğrafya başlığı altında artık temel ekonomi bilgilerinin verilmesi gerekmektedir. Türkiye de nerede nelerin yetiştiği veya nerede hangi madenlerin çıkarıldığı genel kültür anlamında yararlı bilgileridir. Ancak çıkarılan madenlerin ve yetiştirilen ürünlerin ekonomi bilimi açısından ve fiyat, arz- talep, dış açık konuları ile bağlantıları açıklanmalıdır.

Tablo: 11: Yerli malı tüketme bilinci frekans dağılımı

Alışverişlerinizde bilinçli olarak yerli malı almayı tercih eder misiniz?	Dağılım	%
Evet (Bilinçli olarak yerli malı olmasını gözetirim)	330	72.7
Hayır (Yerli veya yabancı olmasından çok marka ve kalitesine bakarım.)	120	26.4
Boş	4	0.9
Toplam	537	100.0

Alışverişlerinizde yerli malı kullanmayı tercih eder misiniz? Sorusuna %72.7 oranında evet cevabı alınmıştır. Hayır oranı %26.4 dür. Bu olumlu cevap oranı bir önceki soruya verilen cevapla çelişki içermektedir. Hem ülkemizde üretilen ürünlerin borçlanma pahasına ithal edilmesine karşı olunmayacak hem de yerli malı kullanmak tercih edilecek. Bu bir çelişkidir. Bu soruya büyük çoğunlukla evet cevabının verilmesi öğrencilerin sadece yerli malı kullanımının kendilerine şablon olarak ezberletildiği, yerli mallı kullanma bilincini içselleştiremedikleri sonucuna varmamıza neden olmaktadır. Ekonomik coğrafya derslerinde tarım ürünlerinin üretildikleri yerler ve üretim şartlarının yanı sıra yerli malı tüketiminin de özendirildiği konulara veya okuma parçalarına yer verilmelidir. Ülkemizde 70’li yıllarda yapılan yerli malı haftaları tekrar ders saatleri içerisinde yapılmalıdır.

Tablo 9: Üretim tüketim dengesi frekans dağılımı

Sizce Türkiye'nin üretim-tüketim dengesini aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?	Dağılım	%
Türkiye ürettiği kadar tüketen bir ülkedir.	141	26.2
Türkiye ürettiğinden fazlasını tüketen bir ülkedir.	364	67.8
Türkiye ürettiğinden azını tüketen bir ülkedir.	25	4.7
Boş	7	1.3
Toplam	537	100.0

Yandaki tabloda, Türkiye'nin üretim tüketim dengesi konusunda öğrencilerimiz, Türkiye'nin ürettiğinden fazlasını tüketen bir ülke olduğunun bilincinde olduklarını göstermişlerdir. Ancak ders kitaplarımızda üretim tüketim ve dağıtım arasındaki ilişkiler incelenirken hiç üretim tüketim dengesinden bahsedilmemektedir.

Tablo 10: Türkiye'nin ithalat politikaları frekans dağılımı

Ülkemizde üretilen ürünler ve yetiştirilen besin maddelerinin ithal edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?	Dağılım	%
Edilebilir	253	47.1
Kısmen edilebilir	190	35.4
Edilmesine karşıyım	93	17.3
Boş	1	0.2
Toplam	537	100.0

Ülkemizde üretilen ürünlerin dışardan ithal edilmesi konusunda görüşleri sorulan öğrenciler % 47.1 oranında edilebilir demişleridir. Karşı olanların oranı %17.3 kısmen edilebilir diyenler %35.4 bu konuda da öğrencilerimizde ortak bir fikir oluşmadığını görüyoruz. Öğrencilerin en temel ekonomik bilgiler noktasında sorunları olduğu buradan anlaşılmaktadır. Ülkemizde yetişebilen ürünleri dışardan ithal etmek hem dışarıya olan döviz akışını fazlalaştırırken hem de içerde temel üretim faaliyetlerin çökmesine bitmesine neden olduğu temel kuralı dahi verilememiştir.

dış ticaret dengesi, cari açık konularında herhangi bir bilgiye sahip değillerdir. Ulusal bilincin ölçülmesinde en önemli unsurlardan birisi, ülkenin her ne gerekçe ile olursa olsun (gümrük birliği, ticaret anlaşması vb.) kendi iç pazarını dış rekabetten korumaktır. Ekonomik coğrafya dersleri içinde ithalat ve ihracat dengesi konuları bulunmalıdır.

Tablo 8: Küreselleşme ve Ulus Devlet Frekans Dağılımı

Küreselleşmenin ulus devlet açısından bir tehdit oluşturduğunu düşünüyor musunuz?	Dağılım	%
Evet	301	56.1
Hayır	66	12.3
Fikrim yok	168	31.3
Boş	2	0.3
Toplam	537	100.0

Bu soru ile öğrencilerin, küreselleşmenin ulus devlete etkileri hakkındaki görüşleri öğrenilmek istenmiştir. Deneklerin % 56.1 küreselleşmenin ulus devlet açısından bir tehdit oluşturduğunu belirtmişlerdir. % 12.3'i ise tehdit oluşturmaz cevabını vermişlerdir. %32.3'i ise fikri olmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere genel olarak bir görüş oluşturulamamıştır. Ders kitapları içerisinde bu konuda yeterli bilgilerin bulunmaması en büyük handikaptır. Ayrıca küreselleşmenin hangi boyutlarda ne kadar ulusal çıkarlara hizmet ettiği konusunda resmi bir politikanın bulunmaması bu konudaki muğlaklığın en büyük etmenidir.

Tablo 6: Bölgesel Politikalarda Türkiye'nin Yeri Frekans Dağılımı

Sizce Türkiye'nin bölgesindeki konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?	Dağılım	%
Türkiye konumu itibari ile potansiyel bir bölgesel güçtür.	305	56.8
Türkiye konumu itibari ile aktif bir bölgesel güçtür.	217	40.4
Boş	15	2.8
Toplam	537	100.0

“Sizce Türkiye'nin bölgesindeki konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?” sorusuna öğrenciler % 56.8 oranında potansiyel bir bölgesel güçtür, yanıtını vermişlerdir. Eğitim sistemimiz içerisinde bütün sosyal dersler de genel olarak “Geçmişte büyük bir devlettik. Gelecekte de büyük bir devlet olacağız “ ana fikri verilir. Türkiye tanımlanırken gelişmekte olan ülkeler sınıfında tanımlanır. Bu soruda öğrencilerdeki yerleşmiş kanıyı net bir şekilde görmek mümkün; potansiyel olmak gelecekte işe yaramak anlamına gelir. O geleceğin ne zaman geleceği hiç belli değildir. Potansiyel bir bölgesel güç olmak ve gelecekte aktif bir merkez ülke konumuna geçmek neyle mümkün? Ayrıca % 40.4 oranında Türkiye konumu itibari ile aktif bir güçtür. Cevabının verilmiş olmaları öğrencilerimizin güç, küresel güç, bölgesel güç gibi kavramlar konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 7: Ekonomide Türkiye Frekans Dağılımı

Sizce Türkiye daha çok kendini dışarıya Pazar olarak açan bir ülke midir? Yoksa dış pazarlara açılan bir ülke mi?	Dağılım	%
Kendini pazar olarak açan	262	48.8
Dış pazarlara açılan	271	50.5
Boş	4	0.7
Toplam	537	100.0

Yandaki tabloda görüldüğü gibi, Öğrencilerimizin % 50.5'i Türkiye'yi dış pazarlara açılan bir ülke olarak tanımlamışlardır. Bu sonuç da göstermektedir ki öğrencilerimiz

dinamiklerle başarılabilceği tespitini yaptıktan sonra Türkiye'nin etkilenen bir ülke olduğu gözlemleri onların istemedikleri fakat var olan gerçekleri de göz ardı edemedikleri anlamına gelmektedir.

Tablo 5: Küreselleşme Politikalarında Türkiye'nin Yeri Frekans Dağılımı

Küresel politikaların oluşturulmasında Türkiye bir merkez ülke konumunda mıdır? Kanat lke konumunda mı?	Dağılım	%
Merkez lke	244	45.4
Kanat lke	287	53.4
Boş	6	1.1
Toplam	537	100.0

“Küresel politikaların oluşturulmasında Türkiye bir merkez ülke konumunda mıdır? Kanat lke konumunda mı?” sorusu sorulmuştur. Bu soruda öğrencilerin günümüz dünyasının genel siyasi ilişkileri hakkında bilgi düzeyleri llmek istenmiştir. Coğrafya derslerinin güncel siyasi gelişmelere ışık tutacak temel bilgi düzeyini verip vermediği gözlemlenmek istenmiştir. Merkez lke nedir? Kanat lke nedir? Türkiye hangi kategoride değerlendirilmelidir? Verilen cevapların dağılımına bakıldığında, öğrenciler bu konuda tam bir kafa karışıklığı içinde oldukları gözlemlenmiştir. Cevaplarda % 45.4 merkez ülke, % 53.4 kanat ülke seçenekleri işaretlenmiştir.

3. soruda uluslar arası ilişkilerde ve politikalar belirlemede Türkiye daha çok etkileyen bir ülke konumunda mıdır? Etkilenen bir ülke konumunda mı? sorusuna %74.7 oranında etkilenen cevabını vermiş olmalarına rağmen, bu soruda % 53.4 oranında kanat ülke cevabı verilmiş olması konum anlamındaki merkez ülke ile politik anlamdaki merkez ülke arasındaki ayırımı bilmemelerinden ileri gelen bir sonuç olduğu söylenbilir.

Bu soru öğrencilerin ulus olarak gelişme ve ilerlemede ulusal dinamiklerin yeterince kullanılıp kullanılmadığının farkında olup olmadıkları hususuna cevap aranmıştır. Coğrafya kitaplarımızın uluslar arası kuruluşlar ve örgütler başlığı altında bu kuruluş ve örgütler hakkında bilgi verilmektedir. (Yürek, 2000:172) Kitaplarda AB Türkiye ilişkilerinin tarihi geçmişi verilmekte öğrencilere herhangi bir yorum yapılmamasına rağmen deneklerin çoğunluğu beklenen yönde cevap vermiş, Türkiye'nin kalkınması ve ilerlemesi ancak ulusal dinamiklerin harekete geçirilmesi ile mümkün olacağı cevabını vermişlerdir. Bu soru ile öğrencilerde toplumsal ve ulusal özgüven varlığı ölçülmek istenmiş verilen cevaplardan ulusal dinamiklere güvenildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 4: Türkiye'nin Uluslararası İlişkilerdeki Rolü Frekans Dağılımı

Uluslar arası ilişkilerde ve politikalar belirlemede Türkiye daha çok etkileyen bir ülke konumunda mıdır? Etkilenen bir ülke konumunda mı?	Dağılım	%
Etkileyen	135	25.3
Etkilenen	399	74.7
Boş	3	0.6
Toplam	537	100.0

Türkiye'nin Uluslararası ilişkilerde etkileyen bir ülke mi etkilenen bir ülke mi olduğu sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğu etkilenen cevabını vermişlerdir. Bu sorudan beklenen amaç deneklerin bugünkü stratejik ortamda, Türkiye'nin uluslar arası konumunu nasıl değerlendirdikleridir. Türkiye kendi başına politikalar üretip, ilişki içerisinde olduğu ülkelere bu politikalarını kabul ettirebiliyor mu? Yoksa küresel aktör diye ifade edilen ülkelerin belirlediği ve kendine dayattığı görevleri yaparak, küresel politikalar içerisinde mi yer alıyor? Yani küresel politikalar da Türkiye etkileyen bir ülke midir, etkilenen mi? Öğrencilerin Türkiye etkilenen bir ülkedir cevabını vermiş olmaları bir durum tespitidir. İsteklerinin veya arzularının ifadesi değildir. Çünkü ikinci soruya verdikleri kalkınma ve gelişmenin ancak ulusal

Tablo 2: Coğrafi Konumun Stratejik Önemi Frekans Dağılımı

Aşağıdaki coğrafi ekonomik varlıklarımızı stratejik önemine göre derecelendirir misiniz?	Dağılım	%
İstanbul ve Çanakkale boğazlarımız	176	32.8
Akarsularımız	53	9.9
Madenlerimiz	55	10.2
Ülkemizin konumu	232	43.2
Boş	21	3.9
Toplam	537	100.0

Öğrencilerin ülkemizin konumundan kaynaklanan önemin farkında oldukları sonucuna varılmıştır. Ancak ankete verilen cevaplardan %32.8 oranı, İstanbul ve Çanakkale boğazlarımızı Ülkemizin konumundan daha öncelikli bir stratejik varlık olarak yorumlamaları; parça bütün ilişkisini tam kuramadıkları anlamına gelmektedir. Boğazlarımıza bizim için bugünkü stratejik önemini veren Türkiye'nin Trakya'da da topraklarının bulunması nedeniyle boğazların her iki yakasını da bizim denetlememizdir. Bu anlamda boğazlarımız Türkiye'nin konumundan daha önemli bir stratejik konumda olamazlar.

Tablo 3: Türkiye'nin Gelişmesi ve Kalkınmasında İzlenecek Yol Frekans Dağılımı

Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınmasında izlenecek yolu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?	Dağılım	%
Tek seçenekli bir dış politika Türkiye'nin kalkınması ve ilerlemesinde etkili ve doğru seçenektir.	115	21.4
Türkiye'nin kalkınması ve ilerlemesi ancak ulusal dinamiklerini harekete geçirmekle mümkün olabilecektir.	395	73.6
Boş	27	5.0
Toplam	537	100.0

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1- Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 1: Türkiye'nin Özel Konumu Bilgisi Frekans Dağılımı

Türkiye'nin özel konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar?	Dağılım	%
Türkiye Asya kıtası ile Avrupa kıtası arasında bir köprü görevi görür.	297	56.0
Türkiye Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir merkez ülkedir.	233	44.0
Boş	7	1.5
Toplam	537	100.0

Öğrencilere “Türkiye'nin özel konumunu aşağıdaki yargılardan hangisi daha iyi tanımlar” Sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ile ölçülmek istenen amaç, özel konum bilgisini öğrencilerin sadece Türkiye'nin dünya üzerindeki bulunduğu yer olarak mı anladıkları yoksa özel konuma jeopolitik bir anlam yükleyip yükleyemediklerini ölçmektir. Öğrencilerin % 56'sı “Türkiye Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü görevini görür.” Yanıtını işaretleyerek kitaplarında var olan bilgiyi teyit etmişlerdir. Yine % 44'ü “Türkiye Asya Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir merkez ülkedir.” Yanıtını vererek bu savın da ne denli güçlü olduğunu kanıtlamışlardır. Lise coğrafya ders kitaplarının hiçbir yerinde “Türkiye alanında merkez ülkedir.” anlamında bir bilgi olmamasına rağmen öğrencilerin %44'ünün bu cevabı vermesi, ders kitapları haricindeki bilgi edinme araçlarının da etkili olduğu sonucunu çıkarmamıza gerekçe olmaktadır.

2.4. Uygulama

Hazırlanan anketler evreni temsil etmesi açısından Türkiye'nin değişik şehirlerinde Ankara, Konya, Çankırı, Tekirdağ, Şırnak, Kızılcahamam'da, Lise, İmam Hatip Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Özel Kolej olmak üzere farklı lise türleri ve Türkçe- Matematik, Matematik- Fen, Sosyal ve diğer (Spor ve Alan seçimi yapılmamış) farklı alanlarda öğretim gören öğrencilere uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öğrencilere, ulusal bilinç unsurlarını ölçeceği düşünülerek soruları hazırlanan anket uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. SPSS programında sorulara beklendiği yönde cevap veren öğrenci sayısı ve yüzdelik oranı, bütün bölümler ve sınıflar, okul türleri, arasında farklılıkları inceleyen çoklu karşılaştırma (One Way Anova) ile veriler değerlendirilmiş olup, öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar ilk aşamada frekans ve yüzde dağılımlarına göre tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır. Bir sonraki aşamada ise; öğrencilerin sınıf, alan, okul farklılıklarına göre aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı analiz edilmiştir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile Ortaöğretim coğrafya derslerinin ulusal bilinç oluşturmaya etkisi değerlendirilmiş olup araştırma modeli olarak değişik okullarda farklı alanlarda öğretim gören öğrencilere anket uygulanmış onların ulusal bilinç kavramı üzerine hazır bulunuş düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Örneklem evreni temsil etmektedir.

Deneklerin verdiği yanıtlar gerçeği yansıtmaktadır.

Araştırmada ele alınan değişkenlere ait verilerin toplanması düzenlenen anketle sınırlıdır. Bu çalışmada evren ortaöğretim öğrencileri örneklem Ankara, Kızılcahamam, Şırnak, Konya, Çankırı, Tekirdağ şehirlerinde sekiz ortaöğretim kurumunda 537 öğrencidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın kapsamı içerisinde konu ile ilgili ve yakın konuları içeren literatür taraması yapılmıştır. Konu ile ilgili aynı anlama gelecek araştırmaya bilimsel yayın, tez, makale düzeyinde rastlanmamıştır Ayrıca araştırma tekniği açısından benzer olan farklı alanlardaki araştırmalar da taranmıştır. Veri toplama aracı olarak ise anket hazırlanmıştır. Anket sorularında ulusal bilincin maddi temellerini oluşturacak soru tiplerine yer verilmiştir.

7. İlgili Araştırmalar

Tez konusu ile ilgili kapsamlı bir literatür çalışması yapılmıştır. Bu tarama sonucu şenses, Ayhan (2002) “ İlköğretim sosyal bilgiler dersinin milli bilincin oluşmasındaki önemi (Erzurum ili Oltu ilçesi Orcuk Köyü ilköğretim Okulu çalışması) adlı araştırma incelenmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılacak anket yönteminin kullanıldığı farklı alanlardaki tezler de taranarak anket hazırlamada örnek olarak yararlanılmıştır.

Değişen unsurlar olarak: Nüfus, tabii ve diğer kaynaklar, enerji ve yeni enerji kaynakları, politik ve sosyal yapılar; Değişmeyen unsurlar olarak: Mekan ve bölümleri, arazinin durumu, fiziki yapı, asayişin şekli, deniz durumları, merkezi durum gibi jeopolitik unsurlar, alt birimleri belirlemiştir”.(İlhan: 2003:43)

Bu tespitler, yapılan jeopolitik çalışmalar arasında incelenmiş, unsurlar şu üç başlık altında toplanarak açıklanmıştır .

1. Jeopolitiğin statik unsurları (değişmeyen unsurlar)

Coğrafi konum (Kıt’alar arası ve bölge düzeyinde)

Sınırlar ve coğrafi bütünlük

Saha genişliği ve stratejik kaynaklar

Coğrafi özellik (Ada, kıt’a, kenar, kıt’a içi devlet)

2. Jeopolitiğin beşeri unsurları (Değişken unsurlar)

Sosyal değerler

Ekonomik değerler

Politik değerler

Askeri değerler

Kültür değerleri ve kültür çevresi

3. Zaman

“Jeopolitiğin coğrafi unsurları stratejide “mekân”, beşeri unsurları stratejide “güç” komşuluğudur. Her ikisinde de konuları, düşünceleri canlandırıcı (akıcı kılan) zamandır”. (İlhan: 2003:42)

Bütün bu unsurların toplu değerlendirmesi coğrafi temele dayanan milli gücü belirler. Coğrafyaya dayanmayan, coğrafi değerleri dikkate almayan milli güç araştırmaları eksiktir. Milli gücün de unsurları olan, jeopolitiğin bu alt birimlerinden her birisi ayrı ayrı stratejik değer taşırlar. Jeopolitik ülkenin konumunun siyasi önemini açıklar. Ülkenin konumunun önemi ancak ulusal bilinç kavramı içerisinde anlamını bulur.

Tarih kültürel miras demektir. Bir milletin oluşmasında yaşamasında diğer unsurlar kadar önemli belki de en önemlisi ortak kültürel mirasa sahip olmaktır. Farklı kültürel birikimi olan, bunun sonucu farklı yaşam biçimleri içerisindeki toplulukların aynı devlet çatısı içerisinde yaşamaları mümkündür. Ama bu toplulukların birlikte bir ulus oluşturmaları mümkün değildir. Bir milletin kültürel mirası ne kadar derinlere gidiyorsa -ağaç kökleri gibi- o ulusun birlikte uzun yıllar yaşama ve sorunların üstesinden gelme becerileri daha güçlü daha köklü olur.

Ulusun temel karakterlerinden biri olan ortak tarih birliğini ve bunun içinde beliren ruhi şekillenmede birliğini, ulusun dil, toprak, iktisadi yaşantı birliğinin doğal bir sonucu, bir sentezi olarak ele almalıyız. Elbette ki etkiler karşılıklıdır ve bu sonuncu temel karakteri de ulusun öteki temel karakterlerini etkiler.

Devlet, sosyal bilimlerde tanımlanmasında henüz bir birlik olmamasına rağmen devlet üzerine çeşitli tanımlar bulunmaktadır.

“Kendine bağlı insanların güvenliğini sağlamak üzere kurulmuş etkin bir sosyal örgütlenme biçimi, egemenliğe sahip, uygulanması belirli hukuk kurallarına bağlı, sivil toplumun kendi iradesi ile oluşturulan ve belirli bir toprakla sınırlı bir örgüt, bir siyasal iktidardır”.(Çam’dan aktaran Karabağ 2002:11) yine başka bir anılamada şu şekildedir.

“Devlet; tarihi süreç içerisinde şekillenen, belli bir toprak üzerinde bulunan ve belli bir nüfusa hitap ve hükmeden hukuk kurallarına göre yapılanmış ve bu kurallara göre yönetilen, kendi üzerinde herhangi bir otoritenin olmadığı, egemen bir örgütlenmedir”. (Karabağ: 2002:12)

“Ulus devletin ticari alandaki varlığı, korumacı gümrük yasaları; ekonomideki varlığı, bağımsız maliye ve KİT’ler; siyasi varlığı ise ulusal yönetim ve hukuktur”. (Aydoğan:2003:607)

Jeopolitik (siyasi coğrafya); mekana ait güç ve hedefi coğrafi açıdan inceler.

“Jeopolitik geleceğe ait hükümler çıkarmak durumundadır. Jeopolitiğin asıl önemli özelliği uygulamaya yönelik oluşudur. Değişen ve değişmeyen unsurlar olarak bütünleşir.

Bu konuda Atatürk ve ona destek verenlerin yaptıkları tüm çalışmalar, hep bir düşüncenin ürünüdür: Milli bilinci canlandırmak. Milli bilinç, her şeyden önce, dilin ayakta durması, gelişmesi, yabancı kelimelerden arındırılması ile mümkün olabilir. Tabi ki böyle bir milli bilinç sahibi olunabilmesi için de, ortada, bir milletin bulunması gerekir. Atatürkçülükte, milletin tanımında dahi "dil birliği" esastır.

Tarih bize göstermiştir ki, milli bilincini kaybeden milletler, daima "güçlü milli duygu"lara sahip olan milletlerin egemenliğine girmişlerdir. Başlangıçta da belirtildiği gibi, dil, milli kültürün ve milli kültür de bağımsızlığın temeli, öyleyse, bize düşen görev, Türkçe'ye gereken önemi vermek; Türkçe konuşmaktan, Türkçe yazmaktan gurur duymaktır. Atatürk, dili, milli kurumların en başta geleni sayıyor, milli duygu, düşünce ve yönelişin, milli benlik ve şuurun milli dile bağlı olduğu üzerinde önemle duruyor, uzun vadeli düşünülürse, milli bağımsızlığın, ancak, Türk dili varoldukça, dil bağımsız olduğunca mümkün olacağı temelinden yürüyor.

Ulusun temel karakterlerinden biri olan toprak birliği, ulusun üzerinde yaşadığı toprak egemenliğini, toprak bütünlüğünü kapsayan bir kavram olarak anlaşılmalıdır. Bu kavram, iç yada dış etkilerle üzerinde yaşanılan toprağın, bölünmesine karşı mücadeleyi de kapsar. Biz Türklerde toprağın kutsiyeti vardır. Bu bizim tarihimizden gelen bir özelliğimizdir.

İnsanlık tarihi boyunca ve Türkçe konuştuğumuz sürece hiç esaret altında kalmamış olmamız, hep kendi devletimiz altında ve kendi toprağımız üstünde yaşamış olmamız bizdeki toprak kutsiyetinin temellerini teşkil eder.

Milletin temel karakterlerinden biri olan iktisadi yaşantı birliği, ulusal üretimin, milli pazarı kucaklamasını ve ulusal para biriminin ülke ekonomisine hakim etkileyici ve yönlendirici güç olmasını ifade eder. Bütün ulusal kurtuluş mücadeleleri sonucu bağımsızlığına kavuşan ülkeler öncelikle ve en etkin irade göstergesi olarak Merkez Bankalarını kurmuşlardır. Milli para aynı zamanda ekonominin bayrağıdır.

buralarda iktisadi yaşantı birliğinin gerçekleşmeye başlamasıyla. Nitekim Türkiye'de ümmet bilincinin, millet bilincine dönüşmesi, vatan, millet sloganlarının ilk olarak ortaya atılması bu döneme rastlar.

Millet kavramını başka türlü yorumlayan ve ırk birliğini ulusun temel karakteristiği sayan görüşler de günümüz literatüründe yer bulmaktadır. Ancak millet ne bir ırk topluluğudur, ne de klanın genişlemesiyle teşekkül etmiş, tek bir kökenden gelen bir topluluktur. Örneğin; bugün Fransız milleti, Galliler, Romalılar, Bretonlar, v.b. gibi ayrı ayrı ırkların birleşmesiyle meydana gelmiştir. Aynı şekilde, özel bir durumu olmakla birlikte, Amerikan milleti dört kıtanın halklarının Kuzey Amerika'da toplanmasıyla ve kapitalist gelişmenin bu ülkede dil, toprak ve iktisadi yaşantı birliğini gerçekleştirmesi ile meydana gelmiştir.

Türk Milli Kültürü denilince neleri anlaşılır? Türk Milli Kültürü, Türklerin, tarihi süreç içerisindeki toplumsal yapılarını, iktisadi hayatlarını, edebi kültür, dil ve sanatlarını, düşünce ve ahlak özelliklerini içerisine alan geniş bir konudur. Bu geniş konu içerisinde Türk diline bakıldığında, bütün tarihi zamanlarda, bütün üretim ilişkileri içerisinde, bütün farklı isimlerle anılan devletler döneminde kaybolmayan, erimeyen ve her gün daha da gelişerek varlığını sürdüren Türk dilidir. Bu anlamda millet kavramı çözümlemesinde öncelikle dilin ana unsur olduğu gerçeğinden hareket etmek gerektir. Türk Dili'nin tercih edilmesinin bir diğer sebebi ise, dilin, bir toplum için, son derece önemli ve etkili bir araç olduğu gerçeğidir. Dilini kaybetmiş bir millet, milli benliğini, değerlerini, özünü, daha doğrusu, her şeyini kaybetmiştir.

Dil, düşünmenin aracıdır. Düşünemeyen insanların fikir üretme gibi bir şansları yoktur. Dil ile düşünme arasındaki bu sıkı bağ, milli bilincin oluşmasında da etkilidir. Milli bilinç, ancak, o milletin dili ile oluşturulabilir. İngilizce konuşup, fikirler ortaya koyarak bir Fransız milliyetçiliğinden söz edilebilir mi? Tabi ki, bu gülünç bir durum olur. Dil, bir milletin milli duygularının oluşmasında, bu duyguların geniş kitlelere yayılmasında birinci derecede önemlidir. Her millet, ancak, kendine özgü bir dil ile milli bilincini kuvvetlendirip yayabilir. Bu gerçeği gören büyük önderimiz Atatürk, Türk Dili'ne son derece önem vermiş, birçok yabancı kelimenin Türkçe karşılığını aramış, Türkçe'ye hak ettiği değeri göstermiştir.

5. Sınırlılıkları

Bu çalışma Lise öğrencilerinde milli bilincin oluşturulmasında coğrafyanın önemi konusuyla sınırlandırılmıştır.

Yine bu çalışmada Ankara, Kızılcabamam, Şırnak, Konya, Çankırı, Tekirdağ olmak üzere sekiz lise örneklem olarak alınmıştır.

6. Tanımlar

Millet: Literatürde millet kavramı en özet şekilde şöyle tanımlanır.

Aynı dili konuşan, aynı tarihi yaşamış ve aynı kökten gelen, aynı kültürel değerlere sahip, aynı mekanda birlikte yaşama arzusu olan, olaylar ve olgular karşısında ortak düşünülebilen ve hareket edebilen insanlardan oluşan topluluktur. (Kararbağ, 2002:50)

Millet: Tarihi olarak teşekkül etmiş istikrarlı insan topluluğudur ve şu dört karakter birliği esasına dayanır: Dil birliği, toprak birliği, iktisadi hayat birliği ve ulusal kültürde birlik içinde beliren ruhi şekillenme birliği. (Politzer:1998:492)

Milletin meydana gelebilmesi için dört karakter birliğinin dördü de gereklidir. Örneğin yalnız dil birliğiyle ulus teşekkül etmez. Dünyada aynı dili konuşan ayrı milletler vardır, İngilizlerle Kuzey Amerikalılar gibi, Almanlarla Avusturyalılar gibi. Dil birliğiyle toprak birliğinin birleşmesi de yetmez. Milli pazarın gelişmesi ve iktisadi yaşantı birliğinin kurulması gerekir. Ve milletin bu üç temel karakterinin birleşmesiyle, dil birliğinin, toprak birliğinin, iktisadi yaşantı birliğinin kurulmasıyla ruhi, şekillenme birliği, «milli ruh» dediğimiz şey meydana gelir ve millet bu dört temel karakter birliği üzerinde kurulur.

Milleti teşkil eden unsurların geçmişi çok eskidir. Örneğin Türk dili ufak tefek farklarla bin yıl önce de konuşulan bir dildi. Dede Korkutun dili bugünkü Türkçe'ye çok yakın bir dildir. Ama Türklerin uluslaşma sürecine girmeleri yakın bir geçmişte olmuştur. Bu ondokuzuncu yüzyılda dünyadaki yeni şekillenmenin, Osmanlı İmparatorluğunun Türklerin yoğun olduğu topraklarına yayılmaya başlayıp

2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri nedir?

3. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri aşağıda verilmiştir:

1- Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinde yer alan jeopolitik, ekonomi, doğal kaynaklar-enerji ve dış politika ile ilgili temel kavramlara ilişkin görüşleri nedir?

2- Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri alan değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3- Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4- Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinin milli bilinç oluşturmaya ilişkin görüşleri öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Sayıtlılar

Coğrafya dersleri milli bilinç kavramıyla özdeşleşmeden işlendiği sürece dersten beklenen hedeflere ulaşılamayacaktır.

Bu derslerin niçin programa konulduğu?

Dersin hedef ve amaçlarının asıl olarak ne olduğu?

Dersin hedeflediği kazanımların verilip, verilemediği, verilememişse eksikliklerin neler olduğunun ölçülmesi, bu dersin öğrencilerde yeterli milli bilinci oluşturup, oluşturmadığının ölçülmesi gerekmektedir.

Coğrafya, özellikle Türkiye Coğrafyası; Vatan, Ülke demektir. Milli Bilinç kavramı vatan sevgisiyle beslenir. Vatan sevgisi, vatani tanımakla onun güzelliklerinin doğal kaynaklarının stratejik öneminin bilinmesi ile mümkündür. Bu anlamda Coğrafya dersleri daima vatan sevgisi, milli değerler ve milli bilinç kavramları merkezli işlenmelidir. Bu kapsamda tezin amacı coğrafya derslerinin milli bilinç anlamında kazanımları değerlendirilmesidir.

Milli Bilinç kaygısından soyutlanmış bir coğrafya dersi düşünülemez. Coğrafyayı milli bilinç temelinden uzaklaştırır isek aşağıdaki tanımlama ve eleştirilere yanıt vermekte zorlanırsınız.

“... coğrafya liselerde ve üniversitelerde okutulan ve genel kültürün parçasını oluşturan belli bilgilerle donanmamızı sağlar bir disiplindir. ...coğrafya bu görünümüyle hiçbir şeyi anlamayı ve açıklamayı gerektirmeyen, biraz hafıza, hafızlama ile hemen herkesin kolayca ulaşabileceği bir bilgi türüdür. ... coğrafya jeolojiden sosyolojiye ve demografyaya kadar çeşitli bilimlerden ödünç alınmış bilgilerin toplamı görünümündedir”(Sezer:2006:54)

İçinde bulunduğumuz Küreselleşme ve AB entegrasyon sürecinde, Ulus ve Ulusal Devlet kavramları önemli hale gelmiştir. Bu suretle öğrencilerde değişik yayınlar etkisiyle kavram yanılgıları oluşmaması için, coğrafya dersi konuları içerisinde bu konular hakkındaki resmi görüşlerimizin güncel deyimle “kırmızı çizgilerimizin” neler olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu anlamda coğrafya dersi müfredatlarının içerisindeki Jeopolitik konusu daha da genişletilip güncellenmesi gerekmektedir. Tez, coğrafya öğretimi açısından ilk olarak “ Milli Bilinç” üzerine yapılan bir araştırma olması bakımından önem taşımaktadır.

çok fazla elektrik harcıyor. Ayrıca saklanması ve taşınması da güç.

Alternatif kaynakların faydaları:

Alternatif enerji kaynakları kullanılarak, karbon temelli bir enerji yapısından, hidrojen temelli bir yapıya geçilmesi amaçlanıyor. Bu sayede çevre kirliliğinin önüne geçilirken, enerji maliyetleri de büyük oranda azalacak. Ayrıca, halihazırda enerji ithal eder durumda olan ve bu yüzden dünyanın belli ülkelerine enerji bakımından bağımlı olarak varlığını sürdüren devletlerin birçoğu kendi enerjisini kendi üretir hale gelecektir. Bu da dünya genelinde gözle görülür bir siyasi ve ekonomik rahatlama sağlayacaktır.

Enerji kaynakları, herhangi bir yolla enerji üretilmesini sağlayan kaynaklardır. Dünya üzerindeki enerji kaynakları, klasik ve alternatif kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Bu enerji kaynaklarının ülkeler için hem enerji ihtiyacını sorunsuz karşılayacak hem de çevre sorunlarına yol açmayacak olanların hangileri oldukları aşağıda belirtildiği gibi net ve tartışmasız bir şekilde öğrencilerimize anlatılmalı, ders kitaplarında bulunmalıdır.

1. Araştırmanın Gerekçesi, Önemi ve Amacı

Son yıllarda toplumda görülen gerek milli bütünlük tehditleri gerekse AB bütünleşme sürecinde yaşanan olaylar, Milli Bilinç kavramını tekrar güncel duruma getirmiştir.

Ülkemizde Ortaöğretim kurumları içerisinde Coğrafya derslerinin işlenmesi genel olarak fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya ana başlıkları altında yeryüzü şekilleri, iklim , bitki örtüsü, sular, toprak, nüfus ekonomisi – politik ve yerleşme olarak ders bilgisi halinde işlenir.

iki ya da üç kanatlıdır. Çapı metrelerce olabilir, kirlilik yaratmaz ve monte etmesi kolaydır. Kıyıda ya da açıkta bulunabilir ancak üretim rüzgara bağlıdır.

Güneş Enerjisi Sera etkisine yol açan gazlar üretip kirlilik yaratmayan, temiz, yenilenebilir enerji kaynağıdır. Başta Almanya ve ABD olmak üzere, pek çok ülkede de daha büyük ölçekte daha geniş kitlelerin kullanımına uygun sistemler inşa edilmektedir.

Dalga ve Gelgit Enerjisi Okyanuslar, henüz kullanılmamış büyük bir enerjiyi içlerinde barındırıyor. Dalga ve gelgit enerji teknolojileri de güneş ve rüzgar enerjisiyle kıyaslandığında, nispeten yeni ve büyük ölçüde keşfedilmemiş enerji türleri. Bu enerjinin geliştirilmesi maliyetli bir iş olduğundan, yakın gelecekte alışıldık enerji kaynaklarıyla mali açıdan yarışacak bir aşamaya gelmesi olası görünmüyor. Gelgit ve dalga enerjisinin zengin olduğu yerler: İskoçya'nın batı sahilleri, Kanada'nın kuzeyi, Güney Afrika, Avustralya, ABD'nin kuzeydoğu ve kuzeybatı sahilleri.

Biyo (Organik) Yakıt Bu terim, yenilenebilir enerji kaynağı olarak fosilleşmemiş organik maddeler için kullanılıyor. Bitkilerden elde edilen madde, başka maddelere, kimyasallara, yakıtı ve enerjiye dönüştürülebilir. Bazı türleri, sanayide faal biçimde kullanılıyor; örneğin tohum, şeker ve sebze yağından ya da bunların karışımından elde edilmiş bio yakıtların kullanıldığı çok daha fazla sayıda otomobil üretiliyor.

Jeotermal enerji, Dünya'nın kilometrelerce altındaki merkezinde, erimiş kayalardan oluşan mağmadan gelen ısıyı kullanıyor. Bu ısı ya kuyular açılarak ya da yüzeye yakın yerlerdeki su kaynaklarından elde edilir. Örneğin İzlanda'da sıcak jeotermal sular, ısıtma amacıyla kullanılmak amacıyla doğrudan binalara pompalanır. Jeotermal enerji doğrudan ya da dolaylı olarak ABD, Filipinler, İtalya, Meksika, Endonezya, Japonya ve Yeni Zelanda gibi pek çok ülkede kullanılıyor.

Hidrojen Enerjisi Başlıca enerji kaynakları arasında kabul edilmese de, hidrojen gelecek için umut vaat eden bir yakıt. Enerjiyi taşıyan, bereketli ve çevre kirliliğine yol açmayan bir gaz. Ne var ki, şu aşamada su ya da fosil yakıtlarda elde edilebilmesi için

Petrol Yüzmilyonlarca yıldan bu yana denizlerde yaşayan ya da suların denizlere sürüklediği bitki kalıntılarının, uygun şartlar altında (sıcaklık, basınç ve mikroorganizmaların etkisiyle), başkalaşmasıyla oluşur. Değeri çok yüksektir, çünkü az bulunan bir yakıttır.

Hidroelektrik enerjisi, Akarsular üzerine kurulan baraj göllerinde biriken suyun mekanik gücüyle dönen su türbinlerinden ve jeneratörlerden elde edilen elektrik enerjisidir. 20. yüzyıl boyunca dünyanın büyük akarsularının hemen hepsinde dev hidroelektrik santraller kurulmuştur. Son yıllarda, daha küçük ölçekte santraller kurulmaktadır.

Geleneksel biyokütle (bitki ve hayvan atıkları) Biyokütle enerjisi, organik maddelerden enerji kaynağı olarak yararlanılmasıdır. Bilinen bitki yakma ve hayvan atıklarından yararlanma yöntemleri geleneksel biyokütle olarak adlandırılır. Bu enerji kaynağı türü, geri kalmış toplumlarda en fazla yararlanılan enerji türüdür. Öte yandan, modern yöntemlerde bitkilerden biyodizel, biyoetanol elde etme gibi yeni uygulamalar ise, modern biyokütle olarak adlandırılmakta ve yenilenebilir enerji kaynağı türleri arasında yer almaktadır.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları:

Su Enerjisi Yenilenebilir enerji kaynaklarının başında geliyor. Temel olarak nehirlere karışan yağmur suyu ya da eriyen kar, su enerjisine dönüştürülebilir. Buna en iyi örnek barajlardır. Su toplama havzalarında bırakılan su akar ve türbinleri döndürür, bu türbinlere bağlı olan jeneratörlerle elektrik üretir. Baraj inşa edildikten sonra, hidro elektrik enerjisi, maliyeti düşük olan bir enerji yöntemidir. Çevre kirliliğine neden olmaz ya da yakıt fiyatları karşısında zayıf değildir. Ancak yakın doğal ortam ya da çevrede yaşayanlar üzerindeki etkileri açısından eleştirilebilir.

Rüzgar enerjisi, fosil yakıtlara nazaran elektriğin birimi başına daha pahalıya gelse de, hidro elektriğin ardından en verimli ikinci yenilenebilir enerji kaynağıdır. Rüzgar enerjisinde başı Avrupa çekiyor. Rüzgar türbinleri kule şeklinde ve genellikle

yetiştirme ortamı" olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler bu yetiştirme ortamını tek tek ya da ortaklaşa etkilemektedir. Orman ve çevre arasındaki karşılıklı ilişkilerin kaynağı olan faktörler arasında "insan" en etkili faktör olarak görülmektedir. Gerçekte insan, neden olduğu orman yangınları, aşırı otlatma, orman ürünlerinden aşırı derecede ve plansız yararlanma, tarım alanı ve yerleşim mekanı kazanmak için yaptığı orman bozumu ile dünya çapında orman azalmasına neden olmuştur. Ormanların sosyal faydalan çok büyüktür. Ormanlar tüm toplumun malıdır. Hatta dünya insanlığının ortak değerleridir. Tahrip olan, ortadan kaldırılan her orman parçası, bütün canlıların yaşam temellerinden bir çoğunu beraberinde götürmektedir. Önemli olan bu bilincin öğrencilerde oluşmasıdır. Kentliler için orman köylüler kadar önemlidir.

Dünya üzerinde varolan doğal kaynakların, Dünya nüfus artışına paralel artmaması sorunun temelini teşkil ederken, varolan kaynakları, değerleri sahiplenmek, korumak, gerektiğinde kullanmak ve gelecek nesillere devretmek anlayışı içerisinde ortak paydanın, bu kaynak ve değerlerin sahiplerini bir çatı altında toplayan millet kavramı olmalıdır. Millet ve Milli Devlet kavramları milleti oluşturan bireyler arasında zayıfladığı ölçüde varolan değerlerin korunması da o derece zayıflayacaktır.

Klasik kaynaklar: karbon bazlı olarak adlandırabilecek kaynaklardır. Petrol, kömür ve doğalgaz en temel enerji kaynaklarıdır. Bunlar, meydana gelişleri itibarıyla yenilenmeleri çok uzun bir süre aldığından, yenilenmeyen kaynaklar olarak da adlandırılırlar.

Kömür Yeraltı madenciliği veya açık işletme metotları kullanılarak çıkarılan fosil kaynaklı yakıttır. Kolayca yanabilen siyah veya kahverengimsi redüksiyonunda çok büyük önemi vardır. Bir çok çeşidi vardır. Mesela taş kömürü, fabrikalarda kullanılır. Isı derecesi yüksektir. Antrasit, ısı değeri en yüksek olan kömürdür, ülkemizde az bulunur. Ayrıca ülkemizde en çok bulunan kömür linyittir.

Yeraltı kaynaklarına sahip olmak; bir ülkenin sanayileşmesi ve kalkınması için yeterli değildir. Dünyada rezerv olarak büyük maden yataklarına sahip olan ülkeler sömürge olarak yaşarken, maden yataklarına çok az yada hiç sahip olmayan ülkeler dünya ekonomisinde liderliği zorlamaktadırlar. Önemli olan hammaddeye sahip olmak değil, onun nasıl değerlendirildiği, katma değeri yüksek bir sanayi oluşturarak madenlerimizi onun girdisi haline getirmektir. Ülkemiz maden yatakları açısından birkaç maden dışında (bor, krom, linyit) zengin kaynaklara sahip olmamakla birlikte çeşitlilik açısından bir zenginliğe sahiptir. Bu potansiyellerimizle akılcı toplumsal politikalar oluşturarak kendimize yeter konuma gelebilir, maden ithalatçısı bir ülke olmaktan kurtulabiliriz.

Ormanlar; doğal dengenin korunmasına olan katkıları yanında sosyal ve ekonomik gelişmeye paralel sürekli artan orman ürünleri ihtiyacını karşılamaktadır.

1982 Anayasa'sının 169. maddesinin "Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zaman aşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz...". Ülkemizdeki ormanların %99'u devlet mülkiyetindedir. Ormanlar yüksek derecede ekonomik değer taşıyan doğal kaynakların başında gelmektedir. Ürettikleri odun hammaddeleri dışında tüm canlıların yaşamında önemli yeri olan ekolojik süreçler bakımından da büyük değerlere sahiptir. Yakın zamana kadar orman 2000'den çok kullanılış yerleri olan odun hammaddeleri için eşsiz bir doğal kaynak olarak algılanmaktaydı. Günümüzde ise ormanın çevresel etkileri ön plana çıkmıştır. Toprak koruma ve erozyonu önleme, su ekonomisini düzenleme, yeraltı sularını düzenleme, suları temizleme ve niteliğini iyileştirme, oksijen üretip, karbondioksit tüketme, şiddetli rüzgar, kar fırtınası, toprak kayması ve ekstrem sıcaklık zararlarına karşı çevresini koruma ,hava hareketlerinin yönünü ve hızını değiştirme, havanın tozlarını süzerek havayı temizleme, iklim rejimini düzenleme, insanların ruh sağlığı ve dinlenmeleri için ortam oluşturma, gürültüyü önleme özellikleri ormanların çevreye olumlu etkilerini oluşturmaktadır.

Ormanlar, yetişme ve gelişmelerini sağlayan, onları sürekli olarak etkisi altında bulunduran bir ortamda varlıklarını sürdürmektedir. Bu ortam "orman

(deniz, göl, akarsu, ıslak alan) yer altı suyu kaynakları, topraklar, ormanlar, çayır, mera, yayla ve madenlerin mülkiyeti, üretken ve mekansal kullanım hakları, ekolojik dengenin korunması, yeryüzünün üretkenliğinin ve yaşanabilirliğinin sürdürülmesini ortadan kaldırmaktadır. Küresel anlamda dönüşümlü olarak miktarı değişirse de, doğal kaynak niteliğindeki suyun bugünkü koşullarda kıtasal, bölgesel ve yerel ölçekte sıkıntısının hissedilir şekilde artması, gelecekteki nüfus ve ihtiyaçların karşılanması bakımından ülkeleri bugünden ekonomik kullanımı için yeni arayışlara, araştırmalara ve işbirliğine yöneltmiştir. Su konusu, artan nüfusun çeşitlenen ihtiyaçlarının giderilmesi bakımından kısıtlı bulunduğu ülkemizin de yer aldığı Ortadoğu Bölgesi'nde, yakın gelecekte, ulusal ve uluslararası boyutta siyasi ilişkilerin en önemli belirleyicisi olmak durumundadır.” (Türkmen: 2006:132)

Doğal kaynaklar sanayimizin temel girdisidir. Özellikle madenler, Metalurji-Kimya sanayinin temel girdisidirler. Bunlar olmadan ülke ekonomisi yok sayılır. Çünkü Metalurji-Kimya sanayi lokomotif sektörler olup, başta imalat sanayii olmak üzere diğer sanayilerin ve teknoloji gelişiminin öncüleridir. Yeterince görünür metal rezervi olmayan devletlerde bile metalurji sanayi nitelikli bir gelişme gösterme zorunluluğundadır.

Doğal kaynaklarımız, başta madenlerimiz olmak üzere, kamu adına devlet tarafından işletilmeli, elde edilen gelir, yine kamu adına eşit olarak kamu alanında kullanılmalıdır. Bir devletin doğal kaynakları, toplumsal, siyasal ve ekonomik yapısı ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'nin Metalurji Kimya sanayi yeri ve niteliği açısından genel hammadde ve dolayısıyla maden politikalarından ayrı düşünülemez, var olan sanayinin niteliğinden ve gelişmesinden bağımsız olarak ele alınamaz.

Bu bilgiler ışığında öğrencilerin cevaplarına bakıldığında madenlerimizin ve genel olarak doğal kaynaklarımızın mülkiyetinin devlete ait olduğu konusunda tartışmasız bir fikir birliği oluşmadığı görülmüştür. Madenlerimizin devlete ait olması konusu onların sahiplerinin kamu, yani tek tek toplumu oluşturan bireyler olduğu ve koruma ve kollama görevinin toplumu oluşturan bireylere düştüğü bilincini de beraberinde getirecektir.

şartlar ve müeyyideler kanunda gösterilir.” hükmü getirilmiştir. Yine Anayasanın temel ilkelerine uygun olarak madenlerin yanında, tarihi ve kültürel varlıklar, akar sular, yer altı ve yerüstü su kaynakları, göller, denizler, kıyılar, hava sahası milletin malı olması nedeniyle devletin mülkiyetindedir, yani kamusaldır. Bunlarda mülkiyet devredilemez, ancak süresi belli bir zaman için, kamu yararı gözetilerek kiralanabilir.

“Uluslararası firmalar daima, ucuz ve sürekliliği güvenli hammadde peşinde olmuşlardır. Bir ürün genellikle bir çok hammaddeden oluşmakta ve bu hammaddeler çok değişik ülkelerden elde edilmektedir. Türkiye, Hindistan ve Çin dışında bir çok bakımdan kendine yeterli ülke bulunmamaktadır. Amerika nadir toprak elementleri yönünden yetersizdir. Kobalt, boksit, krom, nikel, çinko, bizmut, colombiyum gibi hammaddeler ileri teknoloji ürünlerinin vazgeçilmez unsurlarıdır. ABD bu madenlerde tamamen dışa bağımlıdır. Başta Japonya olmak üzere, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Hollanda, Belçika ve diğer gelişmiş ülkeler de tamamen dışa bağımlı durumdadırlar. Avustralya, Afrika ve Güney Amerika bu ülkelerin hammadde kaynağıdır. Son zamanlarda Rusya ve Orta Asya aynı konuma düşmüştür. Çin, İran ve Hindistan kendisini korumaktadır. Bu bağlamda Türkiye önemli bir çatışma alanı haline gelmiştir.”(Türkmen: 2006:132)

Doğal kaynaklardan su ve toprak diğerlerinden farklı özellikler taşımakta, yaşamın sürdürülebilmesi için alternatif olmaması, yeniden üretilmeyen, çoğaltılamaz nitelikleriyle ekonomik olarak kıt, politik olarak kullanım bakımından stratejik konumda bulunmaktadır. Ülkemizin doğal kaynak potansiyeli su ve toprak - yerüstü, yer altı suyu, deniz, göl, akarsu, ıslak alanlar, orman, çayır, mera, yayla, maden rezervleri ve buna bağımlı tarım, enerji ve çevre, kaynak olarak ciddi tehlike boyutunda yok edilmektedir.

“Uluslar arası güçler çıkar ilişkilerini Yeni Dünya Düzeni olgusuyla sürdürdükleri sıcak savaşlar yanında ekonomik tanımlanabilen soğuk savaşlar dünya barışını her geçen gün biraz daha tehdit ederken gözlenebilen bu görsel terör, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynakları üzerinde yaratılan ulusal ve uluslararası kaynak terörünü gözden uzak tutmayı başarmaktadır. Bu uluslar arası güçler toprak ve insan ilişkilerinin düzenlenmesini önleyerek, yüzey su kaynakları

politikaların en dikkat çekici yanı, üretimi arttırmaya yönelik radikal önlemlere baş vurma yerine, tüketimi frenleyici uygulamalara öncelik tanınmasıdır. Oysa tüketimi baskı altına alarak üretim-tüketim dengesini kurmuş ve bunu kararlı biçimde sürdürebilmiş bir ülke örneğini göstermek mümkün değildir.

Toplumumuzda ve bu araştırmanın öznesi konumunda olan öğrencilerimizde genel ve yaygın bir kanı olarak ülkemizin doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke oluşu bilinir. Gerçekten Türkiye doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke midir? Milli gelirimizin ne kadarı enerji harcamalarına gitmektedir? Niçin kömürümüzü güney Afrika'dan ithal etmekteyiz? İhracatını yaptığımız madenlerin ne kadarı ithalatımızı karşılamaktadır? Zengin bir ülke isek niçin daima dış ticaret açığı vermekteyiz? Türkiye doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke değildir. Bu bilinci öğrencilerimize vermeliyiz. Doğal kaynakların kullanımı konusunda onları aydınlatıcı bilgilerin kitaplarımızda yer alması gerekmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu önemli maden kaynaklarından bazıları; bor, kömür, altın, gümüş, demir, çinko, kurşun, bakır ve boksittir. Ama biz borumuzu toprak olarak satmaktayız. Kömürümüzün linyit olması enerji kalitesi açısından düşük ve dünya pazarlarında değeri olmayan bir kömür türüdür. Madenler dışında doğal kaynaklarımızın ekonomik değerinden henüz yararlanamamaktayız. Rüzgar enerjisi akarsuların enerji potansiyelinden henüz tam kapasite yararlanılamamaktadır. Öğrencilerimize doğal kaynaklarımızın kullanımı konusunda yeterli bilgi verilmelidir. Türkiye'nin doğal kaynak açısından fakir bir ülke olduğu anlatılmalıdır. Ancak bu yolla doğal kaynak savurganlığının önüne geçilerek, çılgın tüketim anlayışını, enerji ve kaynakların tasarrufu bilincine dönüştürebiliriz. Büyük Önder Atatürk ulusal kalkınma ile madenlerimizin bağlantısını çok güzel şekilde ifade etmektedir. "Türkiye'de devlet madenciliği, millî kalkınma hareketiyle yakından ilgili önemli konulardan biridir." (Atatürk'ün S.D.I:415)

Anayasanın 168. maddesinde. "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için gerçek ve tüzel kişilere devredebilir."(Türkiye Cumhuriyeti Anayasası) denildikten sonra "gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken

bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ...” olarak tanımlanmıştır.

Millet kavramının tanımı düşünüldüğünde bu kavramın coğrafyanın da konusu içerisinde olduğu görülecektir. Belirli bir toprak parçası üzerinde, aynı dili kullanan, ortak iktisadi yaşam birliğine, ortak duygusal geçmişe sahip insanların oluşturdukları topluluk (Politzer:1998:492) diye tanımlandığında; “belirli bir toprak parçası” vatanı tanımlarken fiziki coğrafyanın asıl konusunu oluşturur. Ortak iktisadi yaşam birliği demek aynı zamanda ekonomik coğrafya konusudur. Millet ile coğrafya bu kadar iç içe iken milli bilinci oluşturmak, ölçmek, değerlendirmek aynı zamanda coğrafyanın da konusu olmalıdır. Yukarıdaki Milli Eğitimin genel amaçları içerisinde coğrafyanın yeri düşünüldüğünde “vatan sevgisi” oluşturmak asıl olarak coğrafya konusu içerisinde değerlendirilmelidir. Yine “iktisadi kalkınmayı” desteklemek beşeri ekonomik coğrafya içerisinde değerlendirilmelidir.

Çağımızda gelişmiş ülkelerin üretim sektörü, anamal niteliğindeki araçların büyük bir bölümünü (özellikle de stratejik nitelikte olanlarını) üreten güçlü endüstri dallarına sahiptir. Üretim-tüketim dengesinin bu ülkelerdeki sürekliliği bu endüstrilerin varlığına dayanmaktadır. Doğal kaynakların yeryüzündeki coğrafi dağılımı nedeniyle bazı ülkeler bazı ham maddeleri başka ülkelerden satın almak zorunda kalabilir. Bu doğrudan doğruya insanın kendi becerisine, yeteneklerine ve yaratıcı beyin gücüne bağlıdır. Örneğin, İsviçre, Japonya gibi bazı ülkeler kömür, petrol, demir ve benzeri maden yataklarından yoksun oldukları halde çağımızın en ileri sanayi ülkeleri arasında yerlerini alabilmişlerdir. Bu nedenle, bir ülkede üretim ile tüketim süreçlerinin arasında yapısal kökenli dengesizlikler görülüyorsa, bunun sebeplerini her şeyden önce, o ülke halkının ihtiyacı olan sermaye mallarını kendi ülkelerinde üretememiş olmalarında aramaları doğru olur. Bu kategorideki dengesizlikleri parasal önlemlerle gidermek mümkün değildir. Bir ülkenin ulusal endüstri sektörünün, kendi sermaye varlığını kendi olanakları ile büyütebilme aşamasına erişmesi, yoğun çalışmaları gerektiren bir süreçtir. Ekonomisi gelişmiş toplumlar bu süreci, sanayi devrimlerinin birbirini izlediği dönemlerde yaşamışlardır; halen de yaşamaktadırlar. Ancak bu devrimin dışında kalmış ülkelerde izlenen

Toplumda ulusal bilincin oluşturulması ve canlı tutulması, toplumu oluşturan bireylere gençlik çağında verilen eğitim süreçleriyle doğrudan ilintilidir.

Eğitim konusuna Atatürk'ün ne denli önem verdiğini aşağıdaki görüşleri açık bir şekilde ifade etmektedir.

“Eğitimidir ki, bir milleti özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum halinde yaşatır veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder. Eğitim kelimesi yalnız olarak kullanıldığı zaman herkes kendince istediği bir anlama geçer. Ayrıntılarına girilirse eğitimin hedefleri, amaçları çeşitlenir. Mesela dini eğitim, milli eğitim, uluslararası eğitim... Bütün bu eğitimlerin hedef ve amaçları başka başkadır. Ben burada yalnız yeni Türk Cumhuriyeti'nin yeni kuşağa vereceği eğitimin, milli eğitim olduğunu kesinlikle ifade ettikten sonra diğerleri üzerinde durmayacağım. Yalnız işaret etmek istediğim anlamı kısa bir örnek ile açıklayacağım: Yeryüzünde üç yüz milyonu geçen İslam vardır. Bunlar ana, baba, hoca eğitimiyle, eğitim ve ahlak almaktadırlar. Fakat acınarak söylüyorum, gerçek olay şudur ki, bütün bu milyonlarca insan kitleleri şunun veya bunun tutsaklık ve hor-görü zincirleri altındadır. Aldıkları manevi eğitim ve ahlak, onlara bu tutsaklık zincirlerini kırabilecek insanlık niteliğini verememiştir, veremiyor. Çünkü eğitimlerinin hedefi milli değildir. Milli eğitimin ne demek olduğunu bilmekte artık hiçbir şekilde karışıklık kalmamalıdır. Bir de milli eğitim esas olduktan sonra onun dilini, yöntemini, araçlarını da milli yapmak zorunluluğu tartışmadan uzaktır. Milli eğitim ile geliştirmek ve yükseltmek istenilen genç beyinleri, bir taraftan da paslandırıcı, uyuşturucu, hayali fazlalıklarla doldurmaktan dikkatle kaçınmak gerekir.” (Atatürk'ün S.D. II:206)

Eğitimi “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci” (Ertürk'ten aktaran Toprakçı,2002:121) tanımladığımızda; kasıtlı (amaçlı) olarak istendik davranış geliştirme Türk Eğitim Sistemi içerisinde Milli Eğitimin genel amaçları içerisinde “Atatürk İlke ve İnkılaplarına ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven daima yüceltmeye çalışan... bireyler yetiştirmek; böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve

sağlayan ve gerektiğinde yaptırım gücü olan örgütle işleyebilir. Bu da ulus-devletle mümkündür. Başka bir ifadeyle ulus-devlet yapısı korunmaktadır. Ancak küresel gelişmeler, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından, farklı şekilde yansımaktadır. Gelişmiş ülkeler ulus-devlet yapısı açısından bütünlüklerini daha da kuvvetlendirirken, gelişmekte olan ülkeler bu açıdan zor durumda kalmaktadır. Zira küreselleşmenin iki eksenini oluşturan bölgesel ve yerel gelişmeler, gelişmekte olan ülkelerde, ulus-devleti zaman zaman zora sokmaktadır. Yeniden yapılanma amaçlı uygulamalar buna örnektir.” (Karabağ, 2001:150)

Uluslaşmanın ve ulusal varlığı korumanın temel koşulları bilinmesine ve gelişmiş ülkelerde ödünsüz bir biçimde korunmasına karşın, henüz uluslaşma sürecini bile tamamlamamış olan azgelişmiş ülkelerde, ulus-devlet yapısı küresel bir saldırıyla karşı karşıyadır. Bugün, toprak birliğine yönelen askeri saldırıdan daha çok dil, kültür ve pazar birliğine yönelmiştir. Günümüzün geçerli hegemonya yöntemi, mali ve siyasi güçle sağlanan ekonomik işgaldir. Ekonomik işgal, kendini gizleyebilen, ulusal tepkiyi körelten ve toplumun her alanına sızabilen yöntemleriyle, askeri işgale gerek olmadan ülkeleri ele geçirebilmekte ve onlara istediği biçimi verebilmektedir. Ulusal varlığını koruyup geliştirmek isteyen her ulus, pazarını korumak ve ekonomisini güçlendirmek zorundadır. Bunu başaramayan ulusların bağımsız varlıklarını uzun süre koruyabilmesi mümkün değildir. Küreselleşmenin sosyal, siyasal alandan çok ekonomik bir entegrasyon olduğu bilinci ile ekonomimizi küresel güçlü ekonomik saldırılara karşı korumak, Atatürk’ün de belirttiği gibi “Tarih, milletlerin yükseliş ve çöküş sebeplerini ararken birçok siyasi, askeri, toplumsal sebepler bulmakta ve saymaktadır. Şüphe yok, bütün bu sebepler, toplumsal olaylarda rol oynarlar. Fakat bir milletin doğrudan doğruya yaşamıyla, yükselişiyile, çöküşüyle ilişkili ve ilgili olan, milletin ekonomisidir. Tarihin ve deneyimin belirlediği bu gerçek, bizim milli yaşamımızda ve milli tarihimizde de tamamen belirmiş bulunmaktadır. Gerçekten Türk tarihi incelenirse bütün yükseliş ve çöküş sebeplerinin bir ekonomi sorunundan başka bir şey olmadığı anlaşılır. Tarihimizi dolduran bunca başarılar, zaferler veya mağlubiyetler, yokluk ve felaketler, bunların hepsi meydana geldikleri dönemlerdeki ekonomik durumumuzla ilgili ve ilişkilidir. Yeni Türkiye’imizi layık olduğu düzeye erdirmeye için, kesinlikle ekonomimize birinci derecede önem vermek zorundayız. Çünkü zamanımız tamamen bir ekonomi döneminden başka bir şey değildir.” (Atatürk’ün S.D. II:104) ulusumuzun gelişip güçlenmesi için birincil derecede öncelikli görevlerimizden olmalıdır.

vazgeçebiliyorsa ortada dostluktan bahsetmek imkanı olur. Aksi halde dostluktan bahsetmek yanlıştır.

Türkiye bölgesel konumunu çok iyi değerlendirmek durumundadır. Son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler Türkiye'nin stratejik önemini en üst düzeye çıkarmıştır. Türk Boğazları dünya enerji yolu üzerinde yer alan en önemli noktalardan birisidir. Boğazlardan geçiş tüm dünya devletlerinin hayati çıkarlarının bulunduğu bir durumdur. Türkiye bu konumunu ABD, Rusya, Çin, AB ve her devlete karşı kullanabilecek konumdadır. Türkiye terörle mücadele konusunda da kilit devletlerden biridir. Din, kültür ve yönetim biçimiyle tüm İslam dünyasına örnek olabilecek konumdadır. Yüzyıllarca dünyaya hükmetmiş Osmanlı Devletinin halefidir. Türkiye güçlü bir devlettir. O halde dış politikasının da bu gücü ile orantılı olması gerekir. Türkiye hiçbir güç karşısında milli duruşunu bozmamalıdır.

Küreselleşme kavramı siyasi literatüre yakın zamanda giren bir tanımlamadır. Siyasi coğrafya anlamında daha doğrusu küreselleşme çağında ülkelerin birbirleriyle ilişkilerini, güç dengelerini belirleyen mekanizmalar, örgüt ve örgütlenmeler iyi tanınmalı ve eğitim sistemi içerisinde net bir biçimde verilmelidir. Küreselleşme kavramı kimi yazarlar için ulus devletin sonu olarak tanımlanırken “Günümüzdeki iletişim olanakları ve diğer teknolojik gelişmelerle bir “küresel köy” haline gelen Dünya da Ulusal şirketlerin ve ulusal pazarın korunmasıyla, ulusal varlığın korunması arasında, dolaysız ve kopmaz bir ilişki vardır. Ekonomik olarak ortak çıkara dayalı pazar birliği; dil, toprak ve tarihsel oluşum birliğiyle birlikte, toplumları ulus yapan belirleyici unsur ve temel koşuldur. Bu koşulların tümünü sağlamayan bir toplum uluslaşamaz ya da başka deyişle, bu koşullardan yalnızca birini bile yitiren bir ulus, varlığını sürdüremez. Ekonomik olarak ortak yarara dayanan pazar birliğini yitirmekle, toprak birliğini yitirmek arasında uluslaşma ve ulusal varlığı koruma açısından bir fark yoktur. Toprağa sahip olmak, tek başına bir toplumu ulus yapamaz, ama pazar birliğini yitirmek, bir ulusu tek başına ulus olmaktan çıkarabilir.”(Aydoğan,2005:143) kimi yazar ve akademisyenlerimiz tarafından ise devleti kısmen aşınma uğratmakla birlikte yinede sistemin ulus devlete ihtiyacı olduğunu belirtmektedirler. “Küreselleşmeyle devlet bir çok açıdan aşınma uğramakla birlikte, şunu belirtmek mümkündür; küresel sistem, kuralları uygulayan, güvenliği

organ olarak çalışması engellenmiştir. Ekonomiden kültüre, hukuktan siyasete, kapsamlı ve etkin, Türkiye'nin kendi tehdit algılamasıyla şekillenmiş bir ulusal güvenlik stratejisi geliştirilememiştir.

“AB- Türkiye ilişkisinde gelinen nokta ...tek taraflı kararlar mekanizmasında olmayan bir süreç... Türkiye gümrük birliği üyeleriyle birlikte dış ticaret rejimini AB'nin denetimine bırakmıştır. Böylece Türkiye AB ülkelerinin ulusal çıkarlarına göre belirledikleri dış ticaret politikalarına uymakla yükümlü kılınmıştır” (Hacısalıhoğlu,2001:179)

Gümrük Birliği, ekonomik bir bütünleşme değildir. Ekonomik bütünleşmede malların, sermayenin, işgücünün ve hizmetlerin serbest dolaşımı vardır. Önce Gümrük Birliği'ne girip arkasından tam üyelik bekleyen, Türkiye'den başka hiçbir ülke yoktur. Bütün ülkeler, önce tam üye olmuşlar, 8-10 yıl gibi bir süre istemişler ve bu 8-10 yıl süre içerisinde Avrupa Birliği fonlarından bu ülkelere kaynak aktarılmış, ekonomilerini düzeltmişler ve ondan sonra Gümrük Birliği'ne geçmişlerdir.

Üretim ve tüketim süreçlerinin var olmadığı bir yaşam ortamında ekonomiden söz edilemeyeceği kesindir. Bu nedenle toplumun refah ve mutluluk içinde olabilmesi için, birbirinin karşıtı olan bu iki olay arasında bir dengenin kurulması, vazgeçilemez bir koşuldur. Temel ihtiyaç maddelerini ve bu arada mal gereksimini, dış-alımla karşılamak zorunluluğunda olan bir ülkede bazı dengeler görünürde kurulmuş olsa bile;

- Bunların sürekliliğini koruyabileceği,
- İstihdam ve ödemeler dengesi gibi başka dengelerin de kurulabileceği,
- Ulusal paranın değerinin korunabileceği,
- Toplumun, çağdaş uygarlık aleminin hangi yaşam düzeyine erişebileceği gibi konular kanıtlanamaz.

Devletler arasında dostluk değil menfaatler vardır. Bu menfaatler çatışmadığı müddetçe devletler barış içinde olurlar. Önemli olan menfaat çatışmasında diğer tarafın aldığı tavırdır. Eğer kendi menfaatinden asgari bir müşterekte birleşerek

Milli bilgi ve bilinçten yoksunluk, milli strateji ve politikadan yoksunluğu yarattığı gibi gelecek güvencesinin yitirilmesine de yol açmaktadır. Bu bağlamda Planlama, Planlı Yaşam ve yeniden ulusal kalkınma direnci ve duyarlılığı tek çıkış yoldur. Planlama gelecek demektir. Hiç geleceğinden vazgeçebilen bir ülke düşünülebilir mi? Nitekim gelişmiş hiçbir ülke bütüncül ve etkin bir ulusal planlama olmaksızın kalkınamadığı gibi, ulusal planlamadan vazgeçerek gelişmişlik düzeyini ayakta tutan hiçbir ülkede yoktur.

“Ulusal bağımsızlık” ve “ulusal egemenlik” temeline dayalı bir Türkiye tasarımının gelecek öngörüsü, ulusal bilgi, bilinç, strateji ve politikanın üretilmesinden geçmektedir. Bu boyut, Türkiye'nin kimlikli, benlikli ve eşit koşullu evrensel bir buluşmanın temel koşuludur.

Türkiye'nin yeni dış politika vizyonu iki temel tespite dayanan, iki önemli başlık çevresinde şekillenmektedir. Bu tespitlerden ilki, Türkiye'nin bir “merkez ülke” olduğu gerçeğidir. Türkiye Avrupa Birliği'nin, Ortadoğu'nun ya da Asya'nın çevre ülkesi değildir, bu coğrafyaların periferisinde yer almaz. Aksine yüzyıllar boyunca büyük medeniyetlere beşiklik etmiş, farklı inanç ve kültürlerin mirasıyla beslenmiş, üç kıtaya yayılan geniş bir coğrafyayı etkileme gücüne sahip bir merkez ülkedir.

Avrupa Birliği veya herhangi başka bir seçenek Türkiye açısından tek seçenek değildir. Türkiye'nin önündeki en önemli gerçeklik, kendi dinamiklerinin farkında olarak ve de sırf kendi istediği için ekonomik, siyasal, hukuki ve sosyal gelişmişliğini gerçekleştirmesidir. Bunu sağlamış bir Türkiye'nin hem Avrupa Birliği'ne tam üyelikte, hem de diğer uluslararası konularda milli kimliği ve milli çıkarlarına paralel olarak ağırlığını hissettireceği unutulmamalıdır.

Dünyadaki gelişmeler ulus devletin önemini artırırken, ulus devletin tüm dünyada meşruiyet krizi yaşadığı iddiası bir gerçekmiş gibi zihinlere yerleştirilmeye çalışılmıştır. Halkın ortak çıkarlarının bütünleştirilmesi, devletin etkin ve sistemli bir

Bölgedeki zengin doğal kaynakların işletilmesini ve batıya naklini bölgesel iş birliği ve refahın artırılması için altın bir fırsat olarak gören Türkiye, söz konusu kaynakların dünya pazarlarına nakli için birden çok hattın kullanımını desteklemekte ve bu yönde siyasi iradesini ortaya koymaktadır.

Türkiye bir barış ve istikrar adası olma niteliğine ilaveten kaynaklarının zenginliği, demografik yapısı, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygıya dayanan demokratik, laik rejimi, ekonomisinin dinamizmi, üretim kapasitesi, endüstrisinin rekabet gücü ile bir cazibe merkezi olarak içinde bulunduğu sancılı coğrafyanın barış, istikrar ve refah yönünde değişiminin itici gücü olabilir. Türkiye, bu yapısı ile bölgede örnek bir ülkedir ve değişen dünya konjonktüründe jeopolitik, konumu nedeniyle önemi giderek artmaktadır.

Türkiye, dünya ekonomileriyle bütünleşme bakımından, bir taraftan küreselleşme hareketleri içinde yer almış, diğer taraftan da ekonomik güç odaklarından NAFTA ve Türkiye'nin Atlantik-Avrupa ve Avrasya kuşakları içinde özel bir konumu vardır. Batı toplumu ile bütünleşme hedefi güden, ayrıca İslam dünyasının demokratik, laik ve çağdaş üyesi olan bir ülke durumundadır. Türkiye; Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da Türkçe konuşan 200 milyonluk bir nüfusun da merkezinde bulunmaktadır. Başta Türk dilleri konuşan toplumlar olmak üzere, yeni bağımsız devletlerin örnek aldıkları bir model teşkil etmektedir. Türkiye, varlığı ve başarılarıyla, İslamiyet ile demokrasinin bağdaştığını; ekonomik, sosyal ve kültürel bir kalkınmanın demokratik bir ortamda da gerçekleştirilebileceğinin somut bir kanıtıdır. Dünyanın aradığı uzlaşmalar Türkiye'nin bünyesinde mevcuttur.

Türkiye'nin konumundan kaynaklanan stratejik önemi Soğuk Savaş dönemi sonrası yeni ve farklı bir platforma kaymıştır. Soğuk Savaş döneminin, Doğu Bloğuna karşı kalkan ülkesi Türkiye; Soğuk Savaş sonrası dönemde ağırlıklı olarak bir enerji koridoru olmuştur. Yakın bölgesinin zengin enerji kaynaklarını, batıya ulaştırmada hem mekansal avantajı, hem de doğu ve batı arasında geçmişten gelen siyasal ve kültürel ilişki avantajı ile enerji piyasasında aracı, taşıyıcı bir konum ile karşı karşıya kalmıştır.

olması, 1990'lı yıllardan itibaren büyük değişmelere sahne olan Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriyle tarihten gelen kültür birliğine ve gelişen olumlu ilişkilere sahip olması, Kafkasya ve Orta Asya petrol ve doğal gazının batıya ulaştırılması için belirlenen güzergâhlardan birini ve en önemlisini ihtiva etmesi, BM ve NATO'nun barışı bölgesel güvenlik ve istikrara yönelik girişimlerine iştirakleri ve bazılarında üstlendiği öncü rol ile tartışılmaz bir ağırlığa sahip olmasıdır.

Anadolu Yarımadası'nın sunduğu zenginlikler ile tarih boyunca jeopolitik bir kavşak niteliği taşımış olan bu topraklarda yaratılan insani değerlerin en güzel yönlerini benimseyen Türkiye Cumhuriyeti, çeşitli kültürlerin güzel bir sentezini oluşturmaktadır. Demokratik, çağdaş ve istikrarlı bir Türkiye, doğu ile batının değerlerinin bütünleşip, bir arada yaşayabileceğinin çarpıcı kanıtıdır. Türkiye'nin hem doğulu, hem de batılı yönleri, üyesi olduğu uluslararası örgütlerin çeşitliliği ile de kendini göstermektedir. Türkiye aynı anda NATO, Avrupa Konseyi, OECD, KEİ, ECO, İKO üyesi olan yegane devlettir.

Türkiye, tarihi, coğrafi ve kültürel açılarından doğunun olduğu kadar, yine aynı kıstaslarla değerlendirildiğinde, tartışmasız biçimde batının da bir parçasıdır. Türkiye'nin altı asır boyunca Avrupa ile mevcut ortak tarihi bunun en belirgin kanıtıdır. Batının köklü demokrasileri ve pazar ekonomileri ile doğunun ümit vadeden genç demokrasilerini, Karadeniz ile Akdeniz'i, NATO ile İslam dünyasını, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olanları ve farklı kıtaları birbirine bağlayan Türkiye, İslam ve diğer dinler arasında da bir dostluk ve iş birliği merkezidir. Türk tarihi bu olgunun zenginlikleriyle doludur.

Türkiye ayrıca, gelecek yüzyılda Hazar ve Orta Asya doğal kaynaklarının batıya ulaşmasında doğal bir aracı rolü üstlenmektedir. Hazar petrollerinin batıya taşınmasını öngören ve uluslar arası camiadan büyük destek bulan Bakü-Tiflis-Ceyhan projesi, petrol nakil güzergâhı bakımından en istikrarlı ve güvenli ortamı sunmakta ve çevre korunması bakımından da en az riski taşımaktadır

Coğrafya dersleri içerisinde “Milli Bilincin” oluşmasına ve sürekli kılınmamsa maddi ve teorik dayanak oluşturacak birçok konu başlıklarımız bulunmaktadır. Aşağıda ana hatlarıyla belirtilen konular sürekli olarak milli bir bakış açısı ve devletin milli ideolojisi çerçevesinde, Atatürk ilkeleri ışığında ve Türkiye Cumhuriyeti kuruluş felsefesi anlayışı içerisinde ders bilgisi olarak işlenmek durumundadır.

Türkiye'nin konumu, ders kitaplarımız da ve pek çok coğrafya kitaplarında konu dizini içerisinde hemen ilk sırada yer alır. İlköğretimden itibaren öğrencilere Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtası arasında bir köprü olduğu öğretilir. Tanım ve kavramları yerli yerinde kullanmak eğitimde en önemli ilkelere dendir. Türkiye'nin konumunun tarifi, köprü ifadesinin anlamından daha geniş bir anlam belirtmelidir. Türkiye, İstanbul merkezli geniş bir daire çizildiğinde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının merkezinde yer alır.

Türkiye konumu itibariyle dünyanın merkezi sayılan bir bölgenin merkez ülkesidir. Üç kıtanın ve üç denizin birleştiği bir coğrafi konuma sahiptir. Dünya enerji kaynaklarının üçte ikisinin bulunduğu bölgenin merkezindedir. Türkiye, Asya, Avrupa ve Afrika'nın birleştiği bir bölgenin merkezinde yer almaktadır. Karadeniz, Ege ve Akdeniz Türkiye'yi deniz yoluyla bütün dünyaya bağlamaktadır. Yeraltı kaynakları ve bitki örtüsü bakımından Türkiye, bölgesindeki ülkelerin en zenginidir. Tarımsal potansiyeli komşu ülkelere göre oldukça yüksektir. Yüzölçümü bakımından Avrupa'nın en büyük ülkesi, nüfus bakımından ise Almanya'dan sonra ikinci ülkesidir. Üç kıtayı birbirine bağlayan ve çok önemli bir jeostratejik konuma sahip olan Türkiye, aynı anda bir Avrupa, Asya, Balkan, Kafkas, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz ülkesidir. Kısacası Türkiye bir Avrasya merkez ülkesidir.

Üç kıtayı birbirine bağlayan ve çok önemli bir jeostratejik konuma sahip olan Türkiye, aynı anda bir Avrupa, Asya, Balkan, Kafkas, Ortadoğu, Akdeniz ve Karadeniz ülkesidir. Demokratik, lâik, sosyal hukuk devletine sahip bir ülke olarak batı sistemlerini uygulaması ve batının tüm kurumlarıyla bütünleşmeyi benimsemiş

sistemimiz, cumhuriyet ve demokrasimiz, milli ideolojimiz, tarihin imiğinden süzülüp gelen gelenek ve göreneklerimiz oluşturur. Milli bilinç değerlerimizin yol göstericiliğinde varlıklarımıza sahip çıkma bilincidir.

“Milli Bilinç” kavramı ulusal egemenliğimizin bütün dünyanın önüne kesin, vazgeçilmez, geri dönülemez, ödün verilemez bir kararlılıkla konulduğu 23 Nisan 1920 gününden bu yana, ulusça gerçekleştirdiğimiz bütün kazanımları ifade eder. Öyleyse; “Ulusal Bilinç”i kısaca Atatürkçü ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş felsefesi kapsamında ele almak gerekir. “Ulusal Bilinç”, yada Milli Bilinç aynı zamanda ulusal üretim ilişkilerimizle, ulusal değer yargılarımız ve duyarlılıklarımızı, ulusal duruş, algılayış, tepkilerimizi kapsamakta ve ulusal yaşam biçimi ile milli varlıklarımızı, kazanımlarımızı belirtmektedir. Bu değerlendirme ulusumuza özgü, yaygın ve özlü benimseyiş, yöneliş ve inançlarımızın yanı sıra, katıldığımız, katkıda bulunduğumuz, paylaştığımız evrensel düşünce süreçlerini ülkemizde, öncelikle ve yoğunlukla Atatürk’le başlatmak ve bağdaştırmak son derece doğal sayılmalıdır.

“Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telafiye çalışmalıyız... Çünkü tarih, hadiseler ve müsahedeler insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hakim olduğunu göstermiştir.” (Atatürk’ün S.D. II:146-147)

Biliyoruz ki “Millet” kavramı, bizim için, daha çok Kurtuluş Savaşımız sırasında ve sonrasında belirginleşen, gelişip olgunlaşan bir toplumsal algılama ve bu konudaki ortak irade sonucu tartışmasız benimsediğimiz bir kavramdır.

“Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, ilk önce biz kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti; hissi, fikri ve fiili olarak bütün davranış ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki milli benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır. Milli mücadeleyi yapan, doğrudan doğruya milletin kendisidir; Milletın evlatlarıdır. Milli mücadelede şahsi hırs değil, milli izzeti nefis, gerçek saik olmuştur.” (Atatürk’ün S.D. II:147)

Yukarıdaki sözler Atatürk’ün milli değerler konusundaki hassasiyetini ve milliyet kavramına verdiği önemi belirten yaklaşımlarıdır.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Dünyada bütün insanlık için geçerli bir yaklaşım yöntemi olarak, milli değerlerin nitelik ve niceliğini araştırıp incelemeğe; belirlenen topluluklara mensup bireylerin ortak paylaştığı bilgi birikimi, bilinç düzeyi ve duyarlılıkların içeriğine bakarak başlanabilir. Milli değerler, milli değer yargılarıyla şekillendirilir. Toplumca benimsenmiş değer yargıları ise, öncelikle, yaşanan çağa bağlıdır. Toplumun yaşadığı doğal çevre ve koşulların elverdiği ölçütlerde gelişen toplumsal bilinç, toplumsal üretim ilişkileri ile refah ve gelişme paylaşımının etkisi altındadır. Kısaca, zamana ve toplumsal birlikteliklerin uygunluk düzeyine doğrudan bağımlı olan değer yargıları, bu yüzden değişkendir. Ancak, öyle milli değerler vardır ki, örneğin cumhuriyetimiz, bayrağımız, milli marşımız, demokrasimiz, türkçemiz, özgürlüğümüz, egemenlik ve bağımsızlığımız, laiklik, ülke ve ulusumuzun bölünemez bütünlüğü, eğitim ve öğretim birliği, çağdaşlaşma ülkümüz, milli kültürümüz gibi, bunlar, milli onurun, bütünlüğün ve kimliğin sembelleri olarak kutsaldırlar, uzun süreler boyu kalıcı, durağan, dokunulmaz, değiştirilmez konumdadırlar.

Milli Bilinç; Bir milletin dil bilinci, tarih bilinci ve coğrafya bilincinin sentezlenmesi sonucunda oluşan, vatana millete ait olma ve vatan millet sevgisi olarak tanımlamak mümkündür. Coğrafi Bilincin ise; “Doğa ve insana ait unsurları sahiplenme, koruma, kullanma, düzenleme, planlama ve geleceğe aktarma şeklinde tanımlanabilir”(Karabağ,Şahin:2006:56)

Milli Bilincin oluşmasına temel olan maddi unsurları varlıklarımız, manevi unsurları değerlerimiz oluşturur. Varlıklarımız başlığı altında; ülkemizin konumu, doğal kaynaklarımız, enerji potansiyelimiz, turizm değerlerimiz, nüfusumuz, üretim potansiyelimiz ve tüm bunların karşılıklı etkileşim içerisinde bulunduğu ekonomik sistemimiz sayılabilir. Değerlerimizi ise; toprak kutsiyetimiz, dilimiz, inanç